

FUNDAȚIA REFORMA JUSTIȚIEI PENALE

**MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AUTORITATEA NAȚIONALĂ PENTRU PROTECȚIA
DREPTURILOR COPILULUI**

FUNDAȚIA PRISON FELLOWSHIP ROMÂNIA

**PROMOVAREA DREPTURILOR COPIILOR
CARE AU SĂVÂRȘIT FAPTE PENALE
ȘI NU RĂSPUND PENAL**

RAPORT DE EVALUARE

**Autori: Daniela Văduva
Ioana Nedelcu
Mihaela Petrescu
Silviu Dumitru
Tatiana Duță**

București 2009

© Fundația Reforma Justiției Penale, București 2009

Fundația Reforma Justiției Penale

Str. Cupolei, nr. 5, bl. 2B, sc. B, ap. 55, sect. 6, București,
România

Tel/Fax 0213161505

secretariat@penalreform.ro

www.penalreform.ro

Cuprins

Preambul	4
I. Aspecte juridice ale protecției copiilor care au săvârșit infracțiuni sub vârsta responsabilității penale.....	6
II. Dimensiuni ale fenomenului infracționalității la copiii sub 14 ani.....	33
III. Tipuri de comportamente infracționale.....	35
IV. Colaborarea în domeniul protecției copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal	40
IV. 1 Acțiunile de prevenire a infracționalității	43
IV. 2 Cooperarea în faza de cercetare penală.....	44
IV. 3 Cooperarea cu instanțele de judecată.....	48
IV. 4 Durata procedurilor.....	50
V. Specializarea profesioniștilor care lucrează cu copiii care au săvârșit fapte de natură penală și nu răspund penal	52
VI. Serviciile specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal	54
VI. 1 Tipuri de servicii disponibile în sistemul de protecție a copilului	56
VI. 2 Tipuri de intervenții care sunt asigurate de alte autorități (altele decât cele de protecție a copilului) pentru protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.....	63
VII. Rolul familiei în asigurarea protecției copiilor care au săvârșit fapte de natură penală și nu răspund penal	70
VIII. Propunerile copiilor.....	75
Concluzii	78

Preambul

Prezentul raport de evaluare a fost realizat în cadrul proiectului *Promovarea drepturilor copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal*, proiect desfășurat de Fundația Reforma Justiției Penale (RJP) în parteneriat cu Fundația Prison Fellowship (PFR) România și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC) și în colaborare cu Inspectoratul General al Poliției Române (IGPR). Proiectul este finanțat prin programul Phare 2006/-18-147.01.02/02 Creșterea rolului societății civile în procesul de integrare a României.

Scopul evaluării a fost acela de a identifica modalități de creștere a eficienței asistenței adresate copiilor care au săvârșit fapte de natură penală și au vârsta sub 14 ani.

Evaluarea a evidențiat o parte din problemele cu care se confruntă specialiștii în activitățile de prevenire a delincvenței juvenile și de oferire de servicii copiilor care săvârșesc fapte penale și nu răspund penal. Pe această bază au fost elaborate o serie de recomandări pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare și a practicii în domeniu.

Activitatea de evaluare s-a desfășurat în perioada februarie - iunie 2009 și a inclus documentarea asupra cadrului de reglementare și datelor statistice disponibile și evaluarea practicii în 3 comunități locale: București, Târgoviște și Slobozia. Cele 3 comunități locale au fost alese pornind de la criteriul existenței unor servicii de protecție specială adresate copiilor care au săvârșit fapte de natură penală și au vârsta sub 14 ani. Au avut loc interviuri cu reprezentanți ai comisiilor

pentru protecția copilului, serviciilor publice de asistență socială, poliției, parchetului, instanțelor, instituțiilor de învățământ, precum și interviuri cu copii care au săvârșit fapte de natură penală, au vârsta sub 14 ani și pentru care sunt oferite servicii specializate de tip rezidențial.

De asemenea, au fost organizate 3 grupuri de discuție la care au participat 18 copii care au un comportament delinvent. În cadrul acestor discuții, copiii au fost stimulați ca, pe baza cunoștințelor și experienței lor de viață concrete, să facă propuneri pentru modalități eficiente de intervenție în protecția copiilor care săvârșesc fapte penale dar nu au vârsta responsabilității penale.

Dorim să mulțumim tuturor aceluia care au contribuit la realizarea acestui material oferindu-ne informații relevante și sprijin bazat pe expertiza și experiența lor în lucrul cu copiii (asistenți sociali, psihologi, judecători, procurori, membrii ai comisiilor pentru protecția copilului, profesori, polițiști), precum și copiilor care ne-au împărtășit din sentimentele și aspirațiile lor.

I. ASPECTE JURIDICE ALE PROTECȚIEI COPIILOR CARE AU SĂVÂRȘIT INFRAȚIUNI SUB VÂRSTA RESPONSABILITĂȚII PENALE

Răspunderea penală a copilului

În lucrările de specialitate ale doctrinei penale și ale teoriilor criminologice și sociologice, se face o grupare a infracțiunilor în funcție de criteriile de vârstă, de particularități determinate de nivelul de maturitate biologică. În categoria actelor predelinvente, sunt incluse și faptele minorilor ce au săvârșit o faptă prevăzută de lege și nu răspund penal din cauza vârstei, prezumându-se ca aceștia prezintă doar un potențial delinvent.

Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de un minor care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condițiile legale pentru a răspunde penal (art. 50 C.P).

Informații privind răspunderea penală minorilor ne survin din epoci diferite ale istoriei. Astfel, românii considerau ca responsabilitatea penală este determinată de maturizarea fiziologică și implicit psihică. Astfel, unii jurisconșulți optau pentru vârsta de 14 ani, considerând-o drept element de referință pentru debutul acestei perioade din dezvoltarea psihofiziologică a ființei umane. Jurisconșulțul roman Gaius (sec. II d. Hr.) face distincție între “puberi” și copii “pubertați proximi” (aproape de pubertate), așa încât pentru fiecare gen de furt (furt de la oameni liberi, furt de imobil etc.) se prevedea o anumită pedeapsă.

Legea Cornelia de Sicariis considera că dolul (vinovăția) nu era compatibil cu nivelul de maturitate psihică și somatică a copilului sub 7 ani – în cazul în care acesta săvârșea o

omucidere. Împăratul Theodosiu (379-395 d.Hr.) este cel care stabilește vârsta copilăriei la 7 ani. Astfel, pentru anumite fapte, copiii de sex masculin în vârstă de până la 10 ani și 5 luni și cei de sex feminin care nu au împlinit 9 ani și 5 luni erau asimilați cu infanțes, adică cu copiii de până la 7 ani.

Împăratul Justinian (527-565 d.Hr.) fixează vârsta pubertății la 14 ani pentru băieți și 12 ani pentru fete. Un studiu relativ recent referitor la evoluția răspunderii penale a minorului arată că ulterior, sub influența obiceiurilor locale în care se manifestase influența legislației romane, s-au stabilit anumite criterii obiective care urmau a fi luate în considerare la stabilirea vârstei minorului care la franci și saxoni era de 12 ani, la suabi-13 ani, iar la francii tripuari, burgunzi și vizigoți-14 ani.

Studiile de drept comparat referitor la regimul penal al minorilor din acea perioadă au scos în evidență o serie de similitudini, dar și de diferențe între statele europene. Astfel, în Anglia se admitea că minorul care nu a împlinit vârsta de 7 ani nu răspunde penal, iar cel între 7 și 14 ani era pedepsit ca un adult, dacă se dovedea că avea capacitatea de a-și da seama de vinovăția cu care a săvârșit fapta.

În Spania, Codul lui Alfons al X-lea din 1263 menționa că minorul care nu a împlinit 10 ani și 5 luni sau chiar 12/14 ani în cazul fetelor și băieților, care săvârșea o infracțiune contra bunelor moravuri, nu era pedepsit penal. De asemenea, minorul care nu a împlinit 17 ani nu putea fi supus torturii. **Codul Francez din 1791 stabilește vârsta de 16 ani ca fiind pasibilă de răspunderea penală.**

În Țările Românești, Pravila lui Matei Basarab, din 1652, din Muntenia și Pravila lui Vasile Lupu din 1646, din Moldova, vizează iresponsabilitatea minorului care nu a împlinit 7 ani (așa numiții - "coconi") și o răspundere atenuată pentru cei cu vârsta de până la 12 ani fete și 14 ani băieți. Pentru unele fapte

era prevăzută și o atenuare a pedepselor pentru tinerii în vârstă de până la 25 de ani. Art. 54 Cod Penal al lui Barbu Știrbei de la 1853 menționează că minorul în vârstă de până la 8 ani nu răspunde penal. Aceleași prevederi sunt preluate și de Codul Penal de la 1864.

Pentru prima dată distincția dintre minor, copil și adolescent este sesizată de Codul Penal din 1936, care în art. 138 prevedea: “Minorul este acela care nu a împlinit vârsta de 19 ani. **Copilul este minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani.** Adolescent este minorul între 14 și 19 ani neîmpliniți”.

Potrivit prevederilor articolului 99, **Cod Penal actual, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal.** Acesta este o prezumție legală absolută (juris et de jure) de incapacitate penală, care nu permite a se face dovada contrară. Minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal, numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar cel care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal.

Comparativ cu unele țări europene, varstele actuale ale răspunderii penale se prezintă astfel:

Vârsta	Țara
8	Scoția
10	Anglia, Irlanda de Nord, Țara Galilor
12	Irlanda, Olanda, Polonia
13	Franța
14	Germania, Italia, România, Spania, Ungaria
15	Cehia, Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia
16	Portugalia

Instituțiile implicate în protecția copilului

Instituția care are atribuții directe privind situația copilului care a săvârșit o fapta penală și nu răspunde penal, este *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului* de la domiciliul copilului sau în a cărei rază administrativ-teritorială a fost găsit copilul. Acesta instituție funcționează în subordinea consiliului județean, respectiv a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București și **propune** în funcție de cazuistica minorului care a săvârșit o fapta penală, câteva măsuri speciale de protecție prevăzute la art.55 lit.a) și c) în legea 272/2004, respectiv: plasamentul și supravegherea specializată. Înainte de luarea uneia dintre aceste măsuri de protecție, această instituție trebuie să întocmească și să pună în aplicare un plan de servicii care are ca obiectiv prevenirea separării copilului de părinții săi. După dispunerea unei măsuri, direcția trebuie să urmărească modul în care este ea pusă în aplicare, precum și dezvoltarea și îngrijirea copilului pe perioada măsurii. În acest sens, va întocmi trimestrial sau ori de câte ori apare o situație care impune acest lucru, rapoarte privitoare la evoluția dezvoltării fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale a copilului și la modul în care acesta este îngrijit. În baza acestor rapoarte, măsurile de protecție se mențin, se schimbă sau încetează. După încetarea măsurilor de protecție specială, evoluția dezvoltării copilului, modul în care părinții își exercită drepturile, vor fi monitorizate pe o perioadă de minimum 3 luni.

Comisia pentru Protecția Copilului este un alt organ de specialitate, fără personalitate juridică, al Consiliului Județean care are activitate decizională în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului. În acest sens, acesta **dispune** una din măsurile menționate, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului.

Serviciile Publice de Asistență Socială organizate la nivelul municipiilor și orașelor, precum și persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, urmăresc evoluția dezvoltării copilului și modul în care părinții acestuia își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copilul care a beneficiat de o măsură de protecție specială și a fost reintegrat în familia sa; colaborează cu Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului în domeniul protecției copilului și transmite acesteia toate datele și informațiile solicitate din acest domeniu; întocmesc planul¹ de servicii care are ca obiectiv prevenirea separării copilului de părinții săi și îl pun în aplicare. La încetarea măsurilor de protecție specială, urmăresc evoluția dezvoltării copilului, precum și modul în care părinții își exercită drepturile, întocmind rapoarte lunare pe o perioadă de minimum 3 luni.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului este instituția care monitorizează respectarea drepturilor tuturor copiilor și ia toate măsurile pentru a contribui la crearea unei societăți demne pentru copii, implicând în acest proces, autoritățile administrației publice locale și centrale, societatea civilă, părinții și copiii.

Tribunalul - Secția pentru Cauze de Minori și de Familie de la domiciliul copilului sau Tribunalul în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul al cărui domiciliu nu este cunoscut, decide una dintre măsurile speciale de protecție menționate de legea 272/2004, în situația în care nu există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului privind luarea uneia dintre aceste măsuri.

---

¹ Acest plan constituie baza cererii de instituire a unei măsuri de protecție specială a copilului de către Direcția generală de asistență socială și protecția copilului

Curtea de Apel - Secția pentru Cauze de Minori și de Familie reprezintă instanța de recurs pentru hotărârile pronunțate în primă instanță de tribunal, în materia evocată.

Poliția, Parchetul, Serviciul de Probațiune au obligația de a acorda sprijinul necesar, potrivit competențelor care le revin, Instanței de judecată, Serviciilor specializate pentru protecția copilului, Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, pentru desfășurarea în bune condiții a activităților de protecție a copilului care a săvârșit o faptă penală și care nu răspunde penal.

Cercetarea infracțiunilor săvârșite de copilul cu vârsta sub 14 ani

Cercetarea penală a infracțiunilor săvârșite de către un copil este realizată de **poliție** care este obligată să încunoștințeze de îndată Parchetul de pe lângă **instanțele de judecată competente** să judece în primă instanță, infracțiunea² săvârșită (ex. Judecătorii, Tribunale). Sesizarea celor două instituții cu privire la săvârșirea unei fapte penale, se poate face *prin plângerea* realizată de victimă *sau prin denunțul* făcut de către o persoană fizică sau de către o persoană juridică despre săvârșirea unei infracțiuni *ori din oficiu*.

Dacă din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor premergătoare efectuate după primirea plângerii, denunțului sau al sesizării din oficiu, rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, organul de cercetare penală, când constată existența vreunui dintre

---

² Fiecare instanță are competențe de judecată, bine delimitate de Codul de procedură penală în TITLUL II, COMPETENȚA

cazurile³ prevăzute în art.10 alin.1 Cod Procedură Penală, înaintează procurorului dosarul împreună cu propunerea corespunzătoare de neîncepere a urmăririi penale, dacă nu s-a început urmărirea penală, sau de încetare/scoatere de sub urmărire penală, după caz, dacă s-a început urmărirea penală.

În activitatea de cercetare a faptei penale, poliția și procurorii colaborează cu specialiștii desemnați ai serviciilor specializate din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal. Procurorul de pe lângă instanțele de judecată va supraveghea, conduce și controlează nemijlocit activitatea de cercetare penală a poliției judiciare.

Poliția fiind un organ de cercetare penală, efectuează actele premergătoare urmăririi penale, pentru:

- identificarea făptuitorului
- luarea de declarații de la făptuitor și de la martorii care au fost de față la săvârșirea unei infracțiuni

---

³**ART. 10 Cod Procedură Penală...** a) fapta nu există; b) fapta nu este prevăzută de legea penală; b¹) fapta nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni; c) fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau de inculpat; d) faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii; e) există vreuna din cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; f) lipsește plângerea prealabilă a persoanei vătămate, autorizarea sau sesizarea organului competent ori altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale; g) a intervenit amnistia, prescripția ori decesul făptuitorului sau, după caz, radierea persoanei juridice atunci când are calitatea de făptuitor; h) a fost retrasă plângerea prealabilă ori părțile s-au împăcat, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală; i) s-a dispus înlocuirea răspunderii penale; i¹) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; j) există autoritate de lucru judecat. Împiedicarea produce efecte chiar dacă faptei definitiv judecate i s-ar da o altă încadrare juridică

- întocmirea procesului-verbal despre împrejurările concrete ale săvârșirii faptei

Probele culese sunt necesare pentru aflarea adevărului cu privire la împrejurările care au determinat, înlesnit sau favorizat săvârșirea infracțiunii și pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, în vederea justei soluționări a acesteia.

Procurorul poate să asiste la efectuarea oricărui act de cercetare penală sau să-l efectueze personal. De asemenea, poate să ceară spre verificare orice dosar de la organul de cercetare penală, care este obligat să-l trimită, cu toate actele, materialele și datele privitoare la fapte care formează obiectul cercetării. De asemenea, se va dispune efectuarea unei anchete sociale care să cuprindă informații referitoare la mediul social al minorului.

Strict tehnic, organul de urmărire penală sesizat în vreunul din modurile menționate, dispune prin rezoluție, începerea urmăririi penale, când din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor premergătoare efectuate, nu rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10, cu excepția celui de la lit. b¹). În cazul arătat în art. 10 lit. b¹), organul de urmărire penală înaintează dosarul procurorului cu propunerea de a dispune scoaterea de sub urmărire penală.

Rezoluția de începere a urmăririi penale, emisă de organul de cercetare penală, se supune confirmării motivate a procurorului care exercită supravegherea activității de cercetare penală, în termen de cel mult 48 de ore de la data începerii urmăririi penale, organele de cercetare penală fiind obligate să prezinte totodată și dosarul cauzei.

Dacă din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor premergătoare efectuate după primirea plângerii sau denunțului, rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 10, cu excepția celui de la lit. b¹), organul de urmărire penală

înaintea procurorului actele încheiate cu propunerea de a nu se începe urmărirea penală.

Dacă procurorul constată că nu sunt întrunite condițiile arătate în aliniatul precedent, restituie actele organului de urmărire penală, fie pentru completarea actelor premergătoare, fie pentru începerea urmăririi penale.

În cazul în care procurorul este de acord cu propunerea de neîncepere a urmăririi penale, o confirmă prin rezoluție motivată. Rezoluția motivată va fi comunicată persoanei care a făcut sesizarea, precum și, după caz, persoanei față de care s-au efectuat actele premergătoare. Împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale se poate face plângere la instanța de judecată, în termen de 20 de zile de la comunicarea copiei de pe ordonanță sau rezoluție, persoanelor interesate.

Ordonanța de încetare/scoatere, după caz, de sub urmărire penală, trebuie să cuprindă data și locul întocmirii, numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește, cauza la care se referă, obiectul actului sau măsurii procesuale, temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o, datele privind persoana și fapta la care se referă încetarea/scoaterea, precum și arătarea temeiurilor de fapt și de drept pe baza cărora se dispune încetarea/scoaterea de sub urmărire penală.

Dacă s-a dispus începerea urmăririi penale, atunci în urma realizării cercetării penale, primind dosarul, procurorul îl studiază, stabilește răspunderea făptuitorului și constată dacă este cazul să se dispună trimiterea în judecată, încetarea sau scoaterea de sub urmărire penală, după caz, cu eventuala aplicare a unei sancțiuni cu caracter administrativ, în ultima situație evocată. El va dispune asupra cauzei, prin ordonanță sau rechizitoriu, în funcție de soluția adoptată.

În situația în care minorul nu îndeplinește condițiile pentru tragerea sa la răspundere penală, procurorul sesizează Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului,

responsabilă cu protecția minorului și cu intervenția privind îndreptarea comportamentelor antisociale pe care minorul le-a săvârșit.

Măsurile speciale de protecție

Măsurile speciale de protecție a minorului care a săvârșit o fapta penală și nu răspunde penal se iau de Comisia de Protecție a Copilului atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal. Atunci când nu există acest acord, decizia va fi de competența Tribunalului, *Secția pentru Cauze cu Minori și de Familie*.

Măsurile de protecție specială luate pentru minorul care nu răspunde penal și care a săvârșit o faptă penală sunt: plasamentul și supravegherea specializată.

În luarea acestei decizii, de interes sunt următoarele date:

- condițiile care au favorizat săvârșirea faptei
- gradul de pericol social al faptei
- mediul în care a crescut și a trăit copilul
- riscul săvârșirii, din nou, de către copil, a unei fapte prevăzute de legea penală
- orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

Măsurile de protecție specială a copilului se stabilesc și se aplică în baza planului individualizat de protecție care se elaborează, se întocmește și se revizuieste în conformitate cu normele metodologice elaborate și aprobate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

În cazul în care împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurilor de protecție specială dispuse de Comisia pentru protecția copilului sau de către instanța de judecată s-au schimbat, managerul de caz va prezenta aceste situații în fața comisiei, iar la instanța de judecată acestea vor fi susținute de reprezentantul DGASPC de la nivel de județ/sector.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului are obligația de a urmări modul în care sunt puse în aplicare măsurile de protecție specială, dezvoltarea și îngrijirea copilului pe perioada măsurii. În îndeplinirea obligației, aceasta întocmește, trimestrial sau ori de câte ori apare o situație care impune acest lucru, rapoarte privitoare la evoluția dezvoltării fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale a copilului și privitoare la modul în care acesta este îngrijit. În situația în care se constată, pe baza raportului întocmit, necesitatea modificării sau, după caz, a încetării măsurii, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului, părinții sau alt reprezentant legal al copilului, precum și copilul au dreptul să sesizeze, de îndată, Comisia pentru Protecția Copilului sau, după caz, instanța judecătorească.

La încetarea măsurilor de protecție specială, Serviciul public de asistență socială, precum și Direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul sau de la reședința părinților au obligația de a urmări evoluția dezvoltării copilului, precum și modul în care părinții își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copil. În acest scop, acestea întocmesc rapoarte lunare pe o perioadă de minimum 3 luni.

Plasamentul copilului

În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, Comisia pentru Protecția

Copilului poate dispune plasamentul acestuia în familia extinsă ori în cea substitutivă, precum și îndeplinirea de către copil a obligațiilor mai sus-menționate.

Plasamentul copilului, ca măsură specială de protecție are caracter temporar și poate fi dispus, după caz, la o persoană sau familie, la un asistent maternal, la un serviciu de tip rezidențial. În perioada plasamentului, domiciliul copilului va fi la persoanele/instituția menționate. De asemenea, Comisia poate hotărî plasamentul copilului în alta unitate administrativ-teritorială decât cea în care funcționează Comisia, dacă interesul superior al copilului o impune, cu avizul favorabil al Comisiei din unitatea administrativ-teritorială respectivă.

În fața Comisiei vor fi chemați părinții⁴, copilul care a împlinit vârsta de 10 ani, persoana, familia sau reprezentantul organismului privat acreditat care dorește să îi fie dat în plasament copilul, precum și orice persoane care pot da relații în cauză.

În momentul stabilirii măsurii de plasament se va urmări plasarea în următoarea ordine cronologică:

- la familia extinsă sau la familia substitutivă
- menținerea fraților împreună
- facilitarea exercitării de către părinți, a dreptului de a vizita copilul și de a menține legătura cu acesta

Comisia este obligată să audieze copilul care a împlinit vârsta de 10 ani, deoarece copilul are dreptul de a fi ascultat. Acesta are posibilitatea de a cere și de a primi orice informație

---

⁴ Comisia poate admite să fie de față și alte persoane decât cele chemate, dacă apreciază că prezenta lor este utilă.

pertinentă, de a fi consultat, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia sa, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește. Dacă Comisia apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei, poate audia și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani.

În situația unui copil ce nu a împlinit vârsta de 10 ani și care solicită a fi ascultat, cererea sa nu poate fi refuzată de către Comisia Pentru Protecția Copilului (CPC) decât motivat. Persoanele chemate în fața Comisiei pentru soluționarea cazului sunt audiate de CPC separat, în următoarea ordine:

- copilul care a împlinit vârsta de 10 ani
- părinții/reprezentantul legal
- persoana, familia sau reprezentantul organismului privat acreditat care dorește să îi fie dat în plasament copilul
- celelalte persoane chemate pentru a da relații necesare soluționării cazului.

După audierea separată a acestor persoane, CPC poate proceda la o nouă audiere comună a două sau mai multe dintre acestea.

Plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial specializat se poate dispune pe perioadă determinată, dacă fapta minorului prezintă un grad ridicat de pericol social sau minorul săvârșește în continuare fapte penale.

Gradul de pericol social al faptelor penale este definit în funcție de modul și mijloacele de săvârșire a faptei, de scopul urmărit, de împrejurările în care fapta a fost comisă, de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce, precum și de persoana și conduita făptuitorului (*art. 18¹ Codul Penal*).

De remarcat este faptul că legea prevede ca unui copil sub 2 ani nu i se poate lua măsura plasamentului într-un serviciu de tip rezidențial, excepțiile fiind foarte clar stabilite.

Din categoria serviciilor de tip rezidențial fac parte *centrele de plasament și centrele de primire a copilului în regim de urgență, centrele maternale* organizate în mod autonom sau prin asociere, de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului pe model familial, având un caracter specializat în funcție de nevoile copiilor plasați.

Hotărârea luată de Comisie privind măsura de protecție a plasamentului este executorie, putând fi atacată la Tribunalul de la domiciliul copilului. Aceasta va fi comunicată părinților, persoanei sau familiei, asistentului maternal ori serviciului de tip rezidențial unde a fost dat în plasament copilul, copilului care a împlinit vârsta de 10 ani, Direcției județene pentru Dialog, Familie și Solidaritate Socială respectiv a municipiului București, Direcției ori, după caz, organismului privat acreditat, primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei raza domiciliaza parintii, precum și organelor financiare competente, dacă s-a stabilit plata unei contribuții în sarcina parintilor.

Măsura supravegherii specializate

Măsura supravegherii specializate constă în menținerea copilului în familia sa, sub condiția respectării de către acesta, a unor obligații, cum ar fi:

- frecventarea cursurilor școlare
- utilizarea unor servicii de îngrijire de zi
- urmarea unor tratamente medicale, consiliere sau psihoterapie

- interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane

În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, se poate dispune plasamentul acestuia în familia extinsă ori în cea substitutivă, precum și îndeplinirea de către copil, a obligațiilor mai sus-menționate.

Pe perioada derulării măsurilor, instituțiilor cu atribuții în luarea măsurilor le este interzis să dea publicității orice informații privind persoana minorului, iar acestuia îi vor fi asigurate servicii specializate pentru reintegrarea în societate care vor viza:

- prevenirea și combaterea acțiunilor sau comportamentelor deviante ale copiilor
- educarea copiilor în spiritul respectului față de lege și față de valorile morale, în spiritul toleranței, demnității și solidarității
- încurajarea și sprijinirea copiilor în evoluția spre o viață responsabilă și corectă
- responsabilizarea și conștientizarea copiilor față de factorii ce le-ar putea periclita dezvoltarea fizică și morală
- reintegrarea școlară, familială ori socială a copilului

În atingerea acestor obiective, se vor organiza ședințe periodice de consiliere psihocomportamentală sau de psihoterapie individuală ori derularea de programe de consiliere individuală și de grup cu beneficiarii.

Serviciile de care dispune Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului și care acoperă și problematica minorului predeleincvent sunt:

- servicii de zi
- servicii de tip familial
- servicii de tip rezidențial

Serviciile de zi sunt create pentru a asigura menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale părinților săi, pentru depășirea situațiilor care ar putea determina separarea copilului de familia sa. Din categoria serviciilor de zi, fac parte: *centrele de zi, centrele de consiliere și sprijin pentru părinți, centrele de asistență și sprijin pentru readaptarea copilului cu probleme psihosociale, serviciile de monitorizare*. Pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, acestea se organizează ca *centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului*, iar accesul la aceste servicii se realizează în baza *planului de servicii (PS⁵)* sau, după caz, a *planului individualizat de protecție și prin dispoziția primarului/a conducătorului persoanei juridice* în a cărei structură funcționează serviciul. Printre atribuțiile serviciilor, menționăm:

- asigurarea unui program educațional adecvat vârstei, nevoilor, potențialului de dezvoltare și particularităților copiilor

---

⁵ În situația în care responsabilul de caz previne, constată că familia și/sau copilul în cauză au dreptul la o anumită prestație, el trebuie să sprijine familia în demersurile sale de obținere a dreptului respectiv (de exemplu, să contacteze autoritatea sau organizația care furnizează prestația în cauză, să sprijine familia la întocmirea documentației necesare, să însoțească familia atunci când consideră că acest lucru este necesar etc.) Planul de servicii poate avea ca finalitate transmiterea către Direcția generală de asistență socială și protecția copilului, a cererii de instituire a unei măsuri de protecție specială a copilului.

- asigurarea activităților recreative și de socializare
- asigurarea consilierii psihologice și orientării școlare și profesionale, copiilor
- asigurarea consilierii și sprijinului părinților
- dezvoltarea de programe specifice pentru prevenirea comportamentelor abuzive ale părinților și a violenței în familie
- asigurarea programelor de abilitare și reabilitare
- contribuția la realizarea obiectivelor cuprinse în planul de servicii sau, după caz, în planul individualizat de protecție.

Serviciile de tip familial se asigură la domiciliul unei persoane fizice sau familii și vizează creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii măsurii plasamentului. Pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, autoritățile competente au obligația organizării unui modul de pregătire specifică pentru persoanele sau familiile care asigură protecția specială a copilului.

Dintre atribuțiile serviciilor de tip familial, menționăm:

- evaluarea, în urma sesizării, a nevoilor copilului și revizuirea periodică a evaluării nevoilor copilului
- întocmirea și revizuirea planului individualizat de protecție pentru copil
- monitorizarea și înregistrarea evoluțiilor înregistrate în implementarea planului individualizat de protecție

- organizarea, coordonarea și monitorizarea activităților în care sunt implicați alți specialiști, atunci când nevoile copilului impun aceste intervenții;
- menținerea relațiilor copilului cu familia naturală sau cu orice alte persoane relevante pentru viața acestuia;
- întocmirea, păstrarea și actualizarea documentației referitoare la situația copiilor care beneficiază de acest serviciu și respectiv, la situația familiilor care îl asigură;
- sprijinirea și monitorizarea activității de creștere și îngrijire a copilului și asigurarea faptului că familiile sunt informate, acceptă, înțeleg și acționează în conformitate cu prevederile legale
- furnizarea de informații familiei extinse sau substitutive privind tipurile de sprijin disponibil;
- furnizarea de informații privind procedurile ce vor fi urmate în cazul suspiciunilor de abuz, neglijare sau orice altă plângere împotriva familiei
- evaluarea, anual sau ori de câte ori este nevoie, a activității fiecărei familii

Serviciile de tip rezidențial sunt acele servicii prin care se asigură protecția, creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii măsurii plasamentului. Fac parte din categoria serviciilor de tip rezidențial, *centrele de plasament, centrele de primire a copilului în regim de urgență, centrele maternale* care se organizează pe model familial și pot avea caracter specializat în funcție de nevoile copiilor plasați. Pentru copilul care a

săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, acestea se organizează ca *centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului*.

Dintre atribuțiile serviciilor de tip rezidențial, menționăm:

- asigurarea cazării, hranei, cazarmamentului, echipamentului și condițiilor igienico-sanitare necesare protecției speciale a copiilor
- în cazul copilului lipsit de educație, înscrierea în sistemul de învățământ în a cărei rază teritorială se execută măsurile de protecție specială și asigurarea condițiilor privind însoțirea copiilor la școală și preluarea acestora la sfârșitul orelor de curs.
- asigurarea, după caz, a supravegherii stării de sănătate, a asistenței medicale, recuperării, îngrijirii și supravegherii permanente a copiilor
- asigurarea pazei și securității beneficiarilor
- asigurarea beneficiarilor, a protecției și asistenței în cunoașterea și exercitarea drepturilor lor, a climatului favorabil dezvoltării personalității copiilor, posibilități de petrecere a timpului liber
- asigurarea accesului beneficiarilor la informare, cultură, educația informală și nonformală în vederea asimilării cunoștințelor și a deprinderilor necesare integrării sociale
- asigurarea participării beneficiarilor, la activități de grup și la programe individualizate, adaptate nevoilor și caracteristicilor lor, intervenție de specialitate

- contribuția la realizarea obiectivelor cuprinse în planul individualizat de protecție
- urmărirea modalităților concrete de punere în aplicare a măsurilor de protecție specială, a integrării și evoluției beneficiarilor în cadrul serviciului și formularea propunerilor vizând completarea sau modificarea planului individualizat de protecție sau îmbunătățirea calității îngrijirii acordate

Procedurile urmate de Comisia pentru Protecția Copilului

Cazul deferit Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului de către procurorul care a cercetat situația minorului, va fi supus atenției Comisiei pentru Protecția Copilului, care va decide una dintre măsurile speciale de protecție, dacă exista acordul părinților exprimat în fața membrilor ce o compun. Soluționarea unui asemenea caz se va realiza în termen de cel mult 30 de zile de la data înregistrării de către Direcție a sesizării în cadrul unor ședințe⁶. Imediat după primirea cererii de instituire a unei măsuri de protecție specială, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului are obligația de a întocmi planul individualizat de protecție.

La stabilirea obiectivelor acestui plan individualizat de protecție se acordă prioritate reintegrării copilului în familie sau, dacă aceasta nu este posibilă, plasamentului copilului în familia extinsă. Obiectivele planului se stabilesc cu consultarea obligatorie a părinților și a membrilor familiei largite ce au putut fi identificați.

---

⁶ Ședințele Comisiei nu sunt publice

Așadar, prezentarea proiectului planului individualizat de protecție (PIP⁷) și a raportului referitor la ancheta psihosocială a copilului de către specialistul Direcției care a instrumentat cauza este absolut obligatorie.

PIP este dezvoltat în programe de intervenție specifică cu obiective pe termen scurt, mediu și lung pentru următoarele aspecte:

- nevoile de sănătate și promovare a sănătății
- nevoile de îngrijire, inclusiv de securitate și promovare a bunăstării
- nevoile fizice și emoționale; nevoile educaționale și urmărirea obținerii de rezultate școlare corespunzătoare potențialului de dezvoltare a copilului
- nevoile de petrecere a timpului liber, nevoile de socializare
- modalitățile de menținere a legăturilor, după caz, cu părinții, familia lărgită, prietenii și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament
- dezvoltarea deprinderilor de viață independentă
- posibilitățile de reintegrare în familie

Raportul menționat va cuprinde date privind personalitatea, starea fizică și mentală a copilului, antecedentele acestuia, condițiile în care a fost crescut și în care a trăit, orice alte date referitoare la creșterea și la educarea copilului, care pot folosi Comisiei în soluționarea cauzei, în propunerea unei măsuri de

---

⁷ Documentul prin care se realizează planificarea serviciilor, prestațiilor și măsurilor de protecție specială a copilului, pe baza evaluării psiho-sociale a acestuia și a familiei sale, în vederea integrării în societate.

protecție specială a copilului, în aflarea poziției acestuia cu privire la măsura propusă.

Pe lângă aceste documente, dosarul copilului va cuprinde, de asemenea, planul de servicii care a fost întocmit de serviciul public de asistența socială, punctul de vedere al autorităților locale și al structurilor comunitare consultative în legătura cu necesitatea luării unei măsuri de protecție specială.

Soluționarea cazului privind copilul cuprinde următoarele etape:

- prezentarea datelor de identitate ale copilului și ale persoanelor convocate în fața Comisiei pentru soluționarea cazului
- prezentarea raportului de evaluare inițială privind situația copilului, a propunerii motivate referitoare la stabilirea unei măsuri de protecție a copilului
- menționarea obligatorie a opiniei copilului față de măsura propusă, incluzând date referitoare la vârsta copilului, gradul de maturitate și capacitatea acestuia de a-și formula și exprima o opinie.

Ședințele Comisiei pentru soluționarea cazului unui minor au loc în spații special amenajate, care asigură confidențialitatea datelor și a informațiilor referitoare la copil, respectarea demnității persoanelor care se prezintă în fața Comisiei și confidențialitatea dezbaterilor membrilor Comisiei.

Procedurile urmate de instanță

Dispozițiile de soluționare a cauzelor privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt prevăzute de Legea 272 și se completează cu cele ale Codului de Procedură Civilă.

În situația în care Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului are în evidență sa cazul unui copil care a săvârșit o faptă penală, dar care nu răspunde penal și nu dispune de acordul părinților în luarea unei măsuri speciale de protecție, va face o cerere la instanța de judecată, respectiv la Tribunal⁸ - *Secția pentru Cauze cu Minori și de Familie* pentru a dispune instituirea uneia dintre ele. Instanța de judecată trebuie să soluționeze cazul în regim de urgență, cu citarea reprezentantului legal al copilului, a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, participarea procurorului fiind obligatorie. Termenele de judecată pentru cauzele cu minori nu pot fi mai mari de 10 zile. Instanța va audia obligatoriu copilul care a împlinit vârsta de 10 ani, deoarece copilul are dreptul de a fi ascultat. Acesta are posibilitatea de a cere și de a primi orice informație pertinentă, de a fi consultat, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia sa, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește. Dacă instanța apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei, poate audia și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani. Audierea are loc numai în camera de consiliu, în prezența unui psiholog și numai după o prealabilă pregătire a copilului în acest sens. Este indicată prezența unei persoane de suport a copilului, la momentul

---

⁸Tribunalul de la domiciliul copilului sau Tribunalul în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul, dacă domiciliul copilului nu este cunoscut.

audierii sale. Opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate a sa.

La momentul sesizării instanței, dar și pe parcursul procesului, la solicitarea instanței, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului va întocmi și prezenta raportul referitor la copil, care va cuprinde date privind:

- personalitatea, starea fizică și mentală a copilului
- antecedentele socio-medicale și educaționale ale copilului
- condițiile în care copilul a fost crescut și în care a trăit
- propuneri privind persoana, familia sau serviciul de tip rezidențial în care ar putea fi plasat copilul
- orice alte date referitoare la creșterea și educarea copilului, care pot servi soluționării cauzei.

Hotărârile prin care se soluționează fondul cauzei se pronunță în ziua în care au luat sfârșit dezbaterile (pronunțarea putând fi amânată cel mult 2 zile) și sunt executorii și definitive. Acestea pot fi atacate cu recurs în termen de 10 zile de la data comunicării către părțile implicate.

Părinții care solicită redarea exercițiului deplin al drepturilor părintești, beneficiază de asistență juridică gratuită, în condițiile legii.

Drepturile minorului si drepturile/obligatiile parintilor

...Părinții au obligația sa asigure condițiile necesare pentru creșterea, educarea, învățătura si pregătirea profesionala a copilului... (Art107, Codul familiei).

Conform prevederilor din Codul Familiei, între membrii unei familii trebuie să existe o relație de afecțiune, prietenie. Așadar, minorul trebuie sa beneficieze de sprijin moral si material din partea celorlalți membri ai familiei.

Exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești trebuie să aibă în vedere interesul superior al copilului și să asigure bunăstarea materială și spirituală a copilului, în special prin îngrijirea acestuia, prin menținerea relațiilor personale cu el, prin asigurarea creșterii, educării și întreținerii sale, precum și prin reprezentarea sa legală și administrarea patrimoniului său.

Părinții trebuie să colaboreze cu Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului și cu Serviciile Publice de Asistență Socială in vederea unei eficientizări a intervențiilor de reintegrare a minorului care a săvârșit fapte ilicite. Ei au obligația să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a facilita readaptarea fizică și psihologică, reintegrarea socială a minorului și pentru a asigura condițiile necesare pentru ca readaptarea și reintegrarea să favorizeze sănătatea, respectul de sine și demnitatea copilului. In acest sens, ei vor asigura intr-o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului, orientarea și sfaturile necesare.

În realizarea obligațiilor ce le revin cu privire la copil, autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții, dezvoltând și asigurând, în acest scop, servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului.

În cazul măsurii de supraveghere specializată, dacă există motive temeinice de a suspecta că viața și securitatea copilului sunt primejduite în familie, reprezentanții Serviciul public de asistență socială (SPAS) ori, după caz, ai Direcției generale de asistență socială și protecția copilului au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze despre felul în care aceștia sunt îngrijiți, despre sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea, învățătura și pregătirea lor profesională, acordând, la nevoie, îndrumările necesare. Dacă, în urma vizitelor efectuate, se constată că dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului este primejduită, SPAS sunt obligate să sesizeze, de îndată, Direcția generală de asistență socială, iar acesta din urmă să sesizeze instanța judecătorească pentru decăderea totală sau parțială, a părinților ori a unuia dintre ei, din exercițiul drepturilor părintești conform articolului 109 din Codul Familiei.

Dacă ambii părinți sunt decăzuți din drepturile părintești, copilul va fi pus sub tutela, iar minorul va locui împreună cu tutorele⁹, care are obligația sa crească copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, de educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestuia. Instanța judecătorească hotărăște instituirea tutelei luând în considerare relațiile personale, de apropiere a domiciliilor, opinia copilului și numind cu prioritate o rudă sau un afin ori un prieten al familiei copilului, în stare să îndeplinească această sarcină.

În cazul minorului delincvent, față de care s-a luat măsura specială de protecție a plasamentului, drepturile și obligațiile părintești față de copil se mențin pe toată durata măsurii. Copilul față de care a fost luată această măsură are dreptul de a

---

⁹ Numai cu încuviințarea autorității tutelare, minorul poate avea o altă locuință.

menține relații cu alte persoane, dacă acestea nu au o influență negativă asupra dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale. Dacă drepturile și obligațiile părintești privitoare la persoana minorului sunt suspendate pe perioada plasamentului, acestea sunt exercitate de către persoana, familia, asistentul maternal sau de către șeful serviciului de tip rezidențial care a primit copilul în plasament, iar cele privitoare la bunurile copilului sunt îndeplinite de către președintele consiliului județean, respectiv primarul sectorului municipiului București.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului va lua toate măsurile necesare pentru ca părinții decăzuți din drepturile părintești, precum și cei cărora le-a fost limitat exercițiul anumitor drepturi, să beneficieze de asistență specializată pentru creșterea capacității acestora de a se ocupa de copii, în vederea redobândirii exercițiului drepturilor părintești.

Din cauza incapacității de a munci, minorul are dreptul la întreținere din partea părinților. De aceea, Comisia pentru Protecția Copilului sau instanța vor stabili, dacă este cazul, un cuantum¹⁰ al contribuției lunare a părinților la întreținerea acestuia, ținându-se seama de împrejurări, de nevoia celui care o cere, de mijloacele celui ce urmează a o plăti. Această contribuție va putea fi mărită, micșorată sau va înceta după cum se schimbă mijloacele celui care o plătește sau nevoia celui ce o primește.

---

¹⁰ Sumele astfel încasate se constituie venit la bugetul județului, respectiv la cel al sectorului municipiului București de unde provine copilul.

II. Dimensiuni ale fenomenului infracționalității la copiii sub 14 ani

Datele statistice oferite de ANPDC și de Inspectoratul General al Poliției Române ne arată faptul că deși există un număr semnificativ de copii sub 14 ani care săvârșesc fapte de natură penală, doar pentru o proporție redusă dintre aceștia sunt luate măsuri de protecție specializată.

Tabel 1 Situația copiilor care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal – ianuarie - decembrie 2008

<i>Copii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal</i>	3.899
<i>Furt</i>	2.932
<i>Tâlhărie</i>	153
<i>Vătămare corporală</i>	95
<i>Viol</i>	32
<i>Omor</i>	4
<i>Prostituție</i>	3
<i>Altele</i>	680
<i>Procentul copiilor care au recidivat</i>	16,18%
<i>Copii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal pentru care CPC/instanța a dispus o măsură de protecție</i>	1.186

Sursa: ANPDC

Tabel 2 Situația copiilor care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal – ianuarie - martie 2009

<i>Copii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal</i>	844
<i>Furt</i>	614
<i>Tâlhărie</i>	35
<i>Vătămare corporală</i>	18
<i>Viol</i>	15
<i>Omor</i>	7
<i>Prostituție</i>	1
<i>Altele</i>	154

Sursa: ANPDC

Deși nu există statistici referitoare la recidiva copiilor pentru care CPC/instanța a dispus o măsură de protecție, sunt menționate cazuri de recidivă, iar estimarea practicienilor serviciilor de protecție a copilului este că rata de recidivă este de 30 - 40%. Dintre aceștia, o parte se pot reintegra dacă se continuă intervenția. Din constatările poliției, recidivează mai mult copiii proveniți din instituțiile de protecție a copilului.

De asemenea, în cadrul interviurilor cu procurori, a fost semnalată o diferență mare între numărul copiilor sub 14 ani pentru care poliția trimite către parchet o propunere de neîncepere a urmăririi penale și numărul copiilor cu vârste de peste 14 ani pentru care se întocmește un dosar penal de către organele de cercetare penală.

III. Tipuri de comportamente infracționale

În discuțiile cu specialiștii din sistemul de justiție și din sistemul de protecție a copilului care lucrează direct cu minorii, cel mai frecvent menționate comportamente de tip infracțional sunt: furturi și furturi din locuințe, tâlhării, prostituție, cerșit și vagabondaj (ultimele două în special cu referire la copiii străzii). Aceste informații sunt în mare parte confirmate de statisticile ANPDC (vezi tabelul 1). A fost identificată și o creștere în ultima vreme a infracțiunilor legate de consumul de droguri.

Adesea copiii sub 14 ani sunt implicați în infracțiuni comise în grup, infracțiuni în care sunt atrași de majori.

În ce privește comportamentul antisocial în cadrul instituțiilor de învățământ, personalul didactic menționează:

- nerespectarea regulilor (ex. să poarte uniformă, să nu alerge pe culoare, să nu vină cu țigări în școală, să respecte orarul, să fie ordonați)
- lipsa respectului față de colegi și profesori (ex. trântesc ușa, întorc spatele, ridică tonul, vorbesc neîntrebați, deranjează colegii, aruncă cu obiecte, etc.)
- limbajul urât folosit față de profesori și colegi, impolitețea, impertinența, jignirile
- etichetarea
- indecența în vestimentație
- absența de la ore
- fumatul (chiar și din clasa III) și consumul de alcool la petreceri

- furturile între elevi (au scăzut odată cu îmbunătățirea condițiilor materiale)
- distrugerea de obiecte din școală (clanțe, robinete, etc.)
- practicarea unor jocuri care implică gesturi violente și în care este neclară limita dintre joc și agresivitate
- loviri - mai mult în pauze - cu pumnul, piciorul, dar nu foarte grav și consideră parțial că este o glumă)
- bătăile între copii
- implicarea în găști cu copii mai mari
- formarea de găști în școală

Constatarea unuia dintre profesorii intervievați în cadrul evaluării noastre este că elevii au, invers proporțional cu rezultatele la învățătură, o libertate în exprimare și comportament care merge până la ieșirea din limitele regulamentului școlar.

Copiii care au un comportament antisocial în școală au dificultăți în a respecta regulile, au curențe afective și manifestă lipsă de responsabilitate. Copiii sunt individualiști, egoiști, lipsiți de empatie și nu se simte regretul lor după agresiunile pe care le fac. Se opresc totuși de la fapte mai grave fiind conștienți că poate interveni poliția.

Probleme care înainte cu câțiva ani apăreau la clasele III - IV, acum apar încă de la clasa I și cu mai mare frecvență la clasele III - IV (comportamente antisociale, copii suspectați de ADHD, copii cu retard).

Factori favorizanți ai infraționalității menționați de cadrele didactice și consilierii școlari:

- Frecvența redusă la ore

- Comportamentul cadrelor didactice față de copii (ex. îi umilesc) și metodele didactice inadecvate folosite
- Disfuncționalități la nivelul familiei
- Gașca
- Mass-media care oferă modele negative, desene animate și știri violente
- Internetul - prin accesul la pornografie
- Calculatorul - prin jocuri violente

Din discuțiile purtate cu specialiștii pe parcursul evaluării am constatat că criteriile folosite pentru identificarea comportamentelor antisociale care necesită un anumit tip de intervenție sunt mai degrabă vagi, deciziile de intervenție fiind luate în funcție de specificul fiecărui caz și de „aprecierea” specialiștilor implicați (asistent social, procuror, judecător, etc.).

Criteriile de individualizare prevăzute de Legea 272/2004 (art. 80, alin. 2) a fi folosite de Comisia pentru Protecția Copilului sau instanța judecătorească sunt:

- a) condițiile care au favorizat săvârșirea faptei;*
- b) gradul de pericol social al faptei;*
- c) mediul în care a crescut și a trăit copilul;*
- d) riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală;*
- e) orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.*

Instanțele, pe baza prevederilor legale referitoare la

contravenții / infracțiuni și pedepse / măsuri ce se pot lua, au posibilitatea de a face, într-o oarecare măsură o individualizare a măsurilor de protecție.

Serviciile de protecție a copilului au menționat, pentru accesul la servicii criteriile precum:

- fapte prevăzute de legea penală
- comportament violent
- abandon școlar
- fapte cu risc
- absența părinților la audierile organelor de cercetare penală

Cadrele didactice intervievate au menționat, pentru scăderea notei la purtare, criteriile cum sunt:

- Absențele
- Respectarea regulamentului școlii
- Comportamentul în ore
- Comportamentul în afara orei

Nu există însă criterii clare și un standard pentru aprecierea comportamentului. Decizia se ia în funcție de situațiile particulare.

Din discuțiile purtate cu practicienii, am putut identifica necesitatea existenței unui instrument care să permită identificarea comportamentelor de risc și care să faciliteze mobilizarea și utilizarea eficientă a resurselor diferitelor servicii disponibile în comunitate.

Recomandare

Implicarea ANPDC, în colaborare cu IGPR, Direcția de Probațiune din Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești, Ministerul Educației și Cercetării, precum și cu instituții de cercetare competente, în elaborarea și implementarea unui instrument care să permită evaluarea comportamentelor și a situațiilor cu risc de infraționalitate pentru minorii sub 14 ani.

Un astfel de instrument poate fi util atât în identificarea situațiilor în care este necesară intervenția serviciilor de protecție a copilului sau a altor instituții, cât și în evaluarea eficienței intervenției.

Elaborarea unui astfel de instrument trebuie urmată și de o campanie pentru informarea și conștientizarea celor care vin în contact cu copiii și care pot observa comportamentul acestora: părinți, rude, colegi, profesori, polițiști, procurori, asistenți sociali, etc.

IV. Colaborarea în domeniul protecției copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal

Hotărârea nr. 860 din 13 august 2008 privind aprobarea Strategiei naționale în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013 menționează că:

Abordarea problematicii drepturilor copilului se realizează prin colaborarea și coordonarea intervențiilor tuturor factorilor responsabili, în contextul integrării acestei probleme în politicile sociale, familiale, educaționale, de sănătate și altele.

Exemple de practici eficiente de colaborare

În cursul procesului de evaluare au fost menționate o serie de practici de colaborare care contribuie semnificativ la creșterea eficienței intervenției instituțiilor implicate:

- În cadrul ședințelor la care participă părinți, elevi și profesori, polițistul poate afla detalii legate de anumite cazuri și poate realiza o monitorizare a familiei.
- Partiparea în CPC poate oferi informații utile profesioniștilor care lucrează cu copiii respectivi (ex. pe polițist îl poate ajuta în investigație).
- Poliția Dâmbovița se implică în monitorizarea cazurilor primite de la DGASPC și care au și rezoluția parchetului și informarea DGASPC atunci când copilul recidivează.
- CPC Dâmbovița se adresează poliției sau autorității tutelare (deși nu este prevăzut în lege) pentru a obliga părinții să se prezinte la ședințele CPC (de multe ori familia sau copilul nu

se prezintă la termenele date de CPC, pentru că nu pot fi obligați să vină - li se transmite doar o invitație)

Comisia pentru Protecția Copilului este un bun model de colaborare. Conform prevederilor legii 272/2004, *Comisia este alcătuită din 7 persoane și are următoarea componență:*

- a) președinte - secretarul general al județului, respectiv secretarul sectorului municipiului București;*
- b) vicepreședinte - directorul general al Direcției. Acesta poate delega atribuțiile care îi revin directorului general adjunct care coordonează activitățile de protecție a drepturilor copilului;*
- c) 5 membri.*

Membrii Comisiei sunt:

- a) un medic specialist pediatru, desemnat de direcția de sănătate publică județeană, respectiv a municipiului București;*
- b) un psihopedagog cu experiență în educația specială, desemnat de inspectoratul școlar județean, respectiv al municipiului București;*
- c) un reprezentant al inspectoratului teritorial de poliție;*
- d) reprezentantul direcției pentru dialog, familie și solidaritate socială județene, respectiv a municipiului București, cu atribuții în domeniul asistenței sociale;*
- e) un reprezentant al organismelor private acreditate, propus de secretarul general al județului, respectiv al sectorului municipiului București.*

Problematica protecției copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal trebuie adresată prin intervenții integrate care presupun o bună colaborare între instituțiile din domeniul protecției sociale, educației, sănătății, cultelor, justiției, etc.

Pentru programele de prevenire și intervenție în școli și cartiere este nevoie de un parteneriat la nivel local între școală, asistența socială, poliție, centrele antidrog, mass-media, ONG. Dialogul între școală, familie, preot, serviciile de sănătate, instituțiile de asistență socială, poliție, instanțe, etc. (anunțarea reciprocă pentru verificarea informațiilor), poate duce la o identificare mai eficientă a cazurilor. Este important să se creeze o rețea de persoane și instituții la care se poate apela în orice situație, la orice oră, pentru rezolvarea rapidă a problemelor minorului.

Lucrul în echipă cu manager de caz este o soluție eficientă care permite discutarea cazurilor în grupul de specialiști care lucrează cu minorii respectivi în diferitele instituții implicate și accesul rapid al acestora la informație relevantă în planificarea și desfășurarea intervenției, ca și în monitorizarea și evaluarea eficienței acesteia. Astfel spre exemplu SPAS ar putea oferi informație relevantă (referitor la situația socială sau istoric) pentru autoritățile din sistemul de justiție (poliție, parchet, instanță) și poliția s-ar putea implica mai mult în monitorizarea executării măsurilor stabilite pentru copii și ar putea oferi informație relevantă pentru serviciile de protecție a copilului.

Pentru a asigura eficiența intervențiilor ce au în vedere protecția copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal, este nevoie să existe o colaborare între instituțiile din sistemul de justiție și cele din sistemul de protecție a copilului, atât în domeniul prevenirii, cât și în faza de cercetare penală, pe parcursul desfășurării procesului la nivel de instanțe și în etapa de punere în executare a măsurilor stabilite.

Din constatările noastre, atunci când nu există un cadrul formal clar stabilit, colaborarea dintre instituții riscă să fie dificilă, deși există și situații în care, atunci când colaborarea se bazează pe relații personale bune, poate fi foarte eficientă.

IV. 1 Acțiunile de prevenire a infracționalității

Programe de informare și de prevenire a infracționalității sunt desfășurate atât de poliție și serviciile de protecție a copilului, cât și de școli și ONG.

Activitatea de prevenire este realizată atât separat de instituțiile menționate, cât și în cadrul unor colaborări.

Exemplu

La Slobozia, DGASPC în colaborare cu poliția, voluntari și personalul didactic din școli desfășoară activități de sensibilizare și informare în legătură cu riscurile delincvenței juvenile. Există o strânsă colaborare cu biserica care oferă spațiu destinat activităților și cu penitenciarul.

Au loc sesiuni de informare despre infracțiuni, contravenții și despre consecințele faptelor de acesta natură aspra victimei și societății. Beneficiarii sunt copii de vârstă școlară puși în diferite ipostaze în care sunt provocați să reflecteze asupra consecințelor unei fapte penale (de tipul celor săvârșite de copii de vârsta lor care își ispășesc pedeapsa în penitenciar).

De asemenea, există un program de prevenire și combatere a delincvenței juvenile și a victimizării minorilor desfășurat în unitățile de învățământ în cadrul unui parteneriat între DGASPC, Inspectoratul Județean de Poliție, Serviciul de Probațiune de pe lângă Tribunalul Ialomița, Serviciul de Asistență Socială din cadrul Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Serviciile publice de asistență socială, poliția sau instituțiile de învățământ pot identifica, în urma diferitelor acțiuni desfășurate în comunitate, copii cu un comportament infracțional și se pot autosesiza în aceste cazuri, pentru a iniția o intervenție.

Este importantă comunicarea și colaborarea între diferitele instituții implicate în condițiile în care riscul și gravitatea unor fapte de natură infracțională crește atunci când copilul manifestă comportamente negative în mai multe medii (familie, școală, grup de prieteni).

Recomandare

Este de dorit ca programele de prevenire a infracționalității desfășurate de diferite instituții să fie coordonate și să fie desfășurate în colaborare astfel încât activitățile să fie desfășurate cu cele mai adecvate resurse umane și de expertiză disponibile la nivelul comunității respective.

IV. 2 Cooperarea în faza de cercetare penală

Din evaluarea realizată putem constata că, în activitatea de cercetare a faptei penale, nu există întotdeauna o colaborare semnificativă între poliție/parchet și specialiști ai serviciilor specializate din cadrul direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

Conform reglementărilor actuale, serviciile de protecție a copilului pot interveni pentru instituirea unor măsuri de protecție specializată doar dacă sunt înștiințate atunci când o faptă este cercetată de poliție și parchet sau dacă organele de cercetare penală le fac cunoscută în timp util decizia de

neîncepere a urmăririi penale.

Codul Penal precizează însă o serie de fapte pentru cercetarea cărora este nevoie ca victima să depună o plângere prealabilă (printre acestea se numără: distrugerea, violarea de domiciliu, tulburarea folosinței locuinței, violarea secretului corespondenței, amenințarea, insulta, calomnia, abuzul de încredere, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, vătămarea corporală din culpă, violul, ș.a.). Pentru astfel de fapte la retragerea plângerii investigația încetează.

În cazurile cu minori sub 14 ani, datorită faptului că aceștia nu răspund penal, iar victima nu poate obține condamnarea lor, în multe cazuri nu se depune plângere sau este retrasă plângerea prealabilă.

Exemplu

Un caz grav a fost menționat în cadrul discuțiilor cu un consilier școlar din București: o agresiune sexuală observată și de alți copii care la momentul săvârșirii doar se uitau și râdeau. A fost chemată poliția care nu a dat însă un răspuns clar pe motiv că agresorul are doar 13 ani și nu poate fi pus sub acuzare. Poliția a recomandat doar implicarea părinților.

În astfel de situații, se limitează accesul copiilor la servicii de protecție specializate care ar putea reduce riscul de infracționalitate.

Cazurile care intră în atenția poliției sunt instrumentate de polițistul responsabil de caz în colaborare cu procurorul.

Polițistul culege, în cursul investigațiilor, detalii de la familie, vecini, școală, dar nu are acces la datele din dosarul serviciilor

de protecție a copilului decât pe baza unei adrese oficiale.

Poliția se adresează serviciilor publice de asistență socială și în cazul în care nu pot fi identificați părinții sau reprezentanții legali ai copilului, pentru a putea fi asigurată asistarea acestuia la audieri.

Atunci când serviciile de protecție a copilului sunt sesizate, se menționează însoțirea, de către un specialist al DGASPC, a copilului la audierile realizate de poliție.

La nivelul parchetului, de asemenea, nu putem identifica o colaborare cu serviciile specializate de protecție a copilului.

Parchetul primește propunerile poliției de neîncepere a urmăririi penale. Procurorul nu se întâlnește cu minorul și dă decizia este de neîncepere a urmăririi penale.

Conform art. 12 al Codului de Procedură Penală, *procurorul care dispune clasarea sau scoaterea de sub urmărire, ori instanța de judecată care pronunță achitarea, dacă apreciază că fapta ar putea atrage măsuri ori sancțiuni altele decât cele prevăzute de legea penală, sesizează organul competent.*

În ce privește transmiterea de la parchet către serviciile publice de asistență socială a cazurilor pentru care se dă o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale, neexistând o reglementare specifică în acest sens, practica nu este unitară și depinde mult de subiectivitatea procurorilor implicați, de felul în care aceștia înțeleg să abordeze cazurile cu minori sub 14 ani, sau de „cutumă”. Astfel, pentru un număr redus de copii sunt sesizate serviciile de protecție a copilului.

De multe ori, sesizările făcute de parchete în această fază, ajung la serviciile de protecție a copilului cu mare întârziere față de momentul în care a fost comisă fapta, întârziere care reduce semnificativ eficiența intervenției.

Practicile menționate mai sus sunt în mare parte în contradicție cu art. 13 alin. 2 din HG 1439/2004 care prevede că:

În activitatea de cercetare a faptei penale organele abilitate de lege în acest sens colaborează cu specialiștii desemnați ai serviciilor specializate din cadrul Direcției generale de asistență socială și protecția copilului, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

Recomandare

Considerăm că este necesară convenirea unei proceduri de comunicare și colaborare între organele de urmărire penală și serviciile publice de asistență socială, care să definească precis în ce constă colaborarea și să prevadă clar obligativitatea organelor de cercetare penală de a notifica serviciilor de protecție a copilului, fără întârziere, toate cazurile în care sunt implicați copii cu vârsta sub 14 ani.

Poliția ar putea spre exemplu să propună parchetului, pe lângă neînceperea urmăririi penale și trimiterea cazului către DGASPC.

O astfel de procedură ar trebui să permită unui număr cât mai mare dintre copiii investigați de poliție accesul fără întârzieri la serviciile specializate oferite de sistemul de protecție a copilului.

Anticipăm că punerea în practică a unei astfel de proceduri va duce la o creștere semnificativă a accesului unui grup vulnerabil de copii (copiii care săvârșesc fapte de natură penală) la servicii specializate de protecție, contribuind astfel la promovarea drepturilor acestor copii.

Hotărârea nr. 1439/2004, oferă, la art. 13, alin. 1, temeiul legal

pentru colaborarea între instituții ale sistemului de justiție și sistemul de protecție a copilului în scopul dezvoltării unor servicii eficiente de protecție a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal:

Poliția, parchetul, precum și serviciile de reintegrare socială, supraveghere și protecția victimelor au obligația de a acorda sprijinul necesar, potrivit competențelor ce le revin, serviciilor specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal pentru desfășurarea în bune condiții a activității acestor servicii.

IV. 3 Cooperarea cu instanțele de judecată

Relația dintre serviciile de protecție a copilului și instanțe este distantă. Judecătorul nu se întâlnește cu asistentul social și nu participă la întâlnirile de management de caz. Judecătorul primește doar dosarul întocmit de serviciile de protecție a copilului și de serviciile de probațiune. Dosarul întocmit de specialiștii serviciilor de protecție a copilului este trimis și reprezentat în instanță de către Serviciul Juridic din cadrul Direcției de Asistență Socială și Protecție a Drepturilor Copilului.

Pentru a stabili, fără acordul părinților sau al reprezentantului legal, o măsură de protecție pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, DGASPC se adresează la tribunalul de la domiciliul copilului.

Judecătorul de la tribunal audiază minorul și părinții, dar nu are timp să discute în detaliu, în fiecare caz cu părintele, copilul și toate părțile interesate.

Cazul ajunge la Curtea de Apel dacă partea nemulțumită

(reprezentantul legal al copilului sau DGASPC) face recurs la hotărârea tribunalului în termen de 10 zile. La acest nivel, instanța poate cere realizarea unor anchete sociale, evaluări psihologice, sau alte acte pe care le consideră necesare și poate cere lămuriri de la diverse părți interesate (dar nu în calitate de martori).

Judecătorii nu au pregătire specifică pentru a aprecia comportamentul copilului sau măsurile care se impun (mai ales pentru fapte mai puțin grave), iar adesea datele la care au acces în dosar nu sunt foarte relevante în raport cu informațiile de care judecătorii au nevoie pentru a putea lua o decizie. De asemenea, legea nu stabilește exact o durată a măsurii în funcție de faptă. Astfel decizia judecătorului se bazează în mare parte pe recomandarea făcută de specialiștii serviciilor de protecție a copilului, a căror propunere este în general acceptată de judecător. De aceea este important să existe o bună comunicare, colaborare și încredere între instanțe și serviciile de protecție a copilului.

Recomandare

Judecătorul ar trebui să fie integrat într-o echipă de specialiști (alături de asistent social, cadru didactic, polițist, etc.) care lucrează într-un anumit caz, să beneficieze de informație precisă și la timp, să poată urmări un caz până la încheierea lui, să poată comunica și să se poată întâlni cu ceilalți specialiști, astfel încât, cu autoritatea cu care este investit, atunci când ia o decizie, să poată explica, da sfaturi familiei, copilului, altor părți interesate. De asemenea, dosarul ar trebui să fie urmărit de același judecător.

IV. 4 Durata procedurilor

Dacă serviciile de protecție a copilului acționează conform unor termene precizate în proceduri speciale, iar la instanțe cauzele cu minori se judecă în regim de urgență (termenele de judecată nu pot fi mai mari de 10 zile, iar termenul de recurs este de 10 zile de la data comunicării hotărârii), în schimb nu există termene în ce privește durata investigațiilor făcute de organele de cercetare penală.

Durata investigației organelor de cercetare penală depinde de complexitatea cazului (ex. dacă este un flagrant investigația poate fi încheiată în 24 de ore, dar când e necesară o expertiză de discernământ, alte investigații medicale, sau o anchetă socială, cercetarea durează mai mult). La dosarele cu autor cunoscut poliția face investigații care pot dura până la 6 luni.

Termenul în care se soluționează un caz de către procuror depinde și de încălcătura de cazuri și de urgența și gravitatea cazurilor. Se încearcă însă rezolvarea într-un termen "rezonabil" a cazurilor cu minori. Din relatările procurorilor intervievați în București, constatăm că la nivelul parchetului rezolvarea unui caz poate dura 2 - 4 luni.

În cazurile în care sunt implicați și minori și majori, cauzele nu se pot disjunge. Poate fi necesar ca minorul să participe ca martor. În astfel de cazuri termenele pot fi amânate și de avocați.

Astfel, cazurile ajung cu o întârziere de 3 - 6 luni de la poliție și parchet la DGASPC și CPC.

Atunci când hotărârile CPC sunt contestate și sunt sesizate și instanțele (tribunalul și curtea de apel), întârzierea cu care se ia o hotărâre crește.

Întârzieri în stabilirea măsurilor de protecție pot apărea și la

nivelul serviciilor de protecție a copilului și la nivelul instanțelor atunci când este necesară realizarea unor anchete sociale, evaluări psihologice sau obținerea unor documente, sau când părinții sau reprezentanții legali ai copilului nu colaborează cu autoritățile (ex. nu se prezintă la termenele impuse de CPC sau instanțe).

Întârzieri de genul celor menționate aici fac ca eficiența măsurilor decise în acest fel să fie destul de scăzută.

Recomandare

Considerăm că ar fi util ca, ținând seama de faptul că minorii sub 14 ani nu răspund penal, în cazurile în care nu sunt implicați și majori, să fie convenite termene cât mai scurte astfel încât decizia de neîncepere a urmăririi penale să fie comunicată în timp util serviciilor de protecție a copilului.

De asemenea, considerăm necesar ca poliția să anunțe imediat serviciile de protecție a copilului în cazurile în care sunt implicați și minorii sub 14 ani, pentru ca aceștia să beneficieze de asistență specializată cât mai din timp și pe tot parcursul procesului prin care se ajunge la stabilirea unei măsuri de protecție.

V. Specializarea profesioniștilor care lucrează cu copiii care au săvârșit fapte de natură penală și nu răspund penal

Din consultările avute cu practicienii putem observa că resursele umane alocate pentru intervenții adresate copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal sunt destul de reduse, atât ca număr de personal, cât și ca pregătire specifică a personalului.

La nivelul serviciilor de asistență socială vizitate în cadrul prezentei evaluări există personal specializat în domeniul protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal. Asistenții maternali nu au însă o formare specifică pentru a lucra cu astfel de copii.

Nu există o specializare a polițiștilor în lucrul cu minorii. Polițiștii care lucrează cu minori sunt din biroul Investigații Criminale, iar cazurile cu minori nu sunt investigate de polițiști specializați în lucrul cu minorii (cazurile sunt repartizate în funcție de încadrarea faptei). Există totuși polițiști care au mai multă experiență în lucrul cu minorii.

Polițiștii de proximitate care fac uneori informare în școală nu au pregătirea necesară pentru a lucra cu copiii și nu au întotdeauna abordarea potrivită.

Formal, există procurori specializați (cei care au lucrat în cauze cu minori), dar nu există o specializare reală, iar cazurile cu minori nu sunt cercetate neapărat de procurori specializați (în special acolo unde numărul procurorilor este redus, iar numărul de cazuri pe care le au este mare).

Există judecători specializați pentru cauzele cu minori la nivel de tribunale și curți de apel, dar aceștia nu judecă doar cauze cu minori.

Consilierii școlari sunt profesori psihologi, profesori sociologi sau profesori pedagogi. Există în școli și cadre didactice itinerante care lucrează cu copii cu cerințe educative speciale. Acest personal este însă insuficient. În ce privește cadrele didactice, acestea folosesc de multe ori metode ineficiente și inadecvate în relaționarea cu elevii.

Recomandări

- Formarea polițiștilor în lucrul cu copiii
- Specializarea procurorilor și judecătorilor care lucrează cu copii
- Încurajarea participării judecătorilor, procurorilor și polițiștilor la seminarii de specialitate
- Formarea specifică a asistenților maternali pentru lucrul cu copii care au săvârșit fapte penale
- Serviciile sociale să aibă asistenți sociali specializați în domeniu
- Formare pentru diriginți și învățători pentru relaționarea cu copiii

VI. Serviciile specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

La art. 80, alin. 1, Legea nr. 272/2004 prevede că:

Pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una dintre măsurile prevăzute la art. 55 lit.:

- a) plasamentul;*
- c) supravegherea specializată.*

Conform art. 2 alin. 1 din HG 1439/2004, *serviciile specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal sunt cele prevăzute la art. 107 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, respectiv:*

- a) servicii de zi;*
- b) servicii de tip familial;*
- c) servicii de tip rezidențial.*

Conform datelor oferite de ANPDC, la nivel național există în prezent 13 servicii oferite în instituții de tip rezidențial și 7 servicii oferite în centre de zi ale serviciilor publice de asistență socială, precum și 1 serviciu de zi oferit de un organism privat acreditat.

Numărul mic de copii pentru care se identifică necesitatea unor măsuri de protecție specializată poate explica nivelul redus de dezvoltare al serviciilor de tip familial, dar și al serviciilor de zi și rezidențiale.

Specialiștii cu care am discutat în cursul evaluării, apreciază că măsurile prevăzute de lege sunt formale și ineficiente atunci când:

- copilul este încredințat familiei care l-a format inadecvat și care nu prezintă garanții morale;
- centrele rezidențiale sunt o pedeapsă mult prea mare și traumatizantă.

De asemenea, legea stipulează că măsurile trebuie luate progresiv (dacă în interval de 2 - 3 luni o primă măsură (supravegherea specializată) nu are eficiență, aceasta se revocă și se ia o măsură mai drastică (plasarea într-un centru rezidențial). În cazurile în care s-ar impune de la început plasarea într-un centru rezidențial, această procedură este ineficientă.

Profesioniștii consultați în cadrul procesului de evaluare au exprimat părerea că serviciile specializate de tip familial sunt mai eficiente decât serviciile de tip rezidențial. ANPDC a desfășurat programe pentru pregătirea unor profesioniști care să lucreze pentru a asigura protecția specializată a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

Hotărârea nr. 1439/2004, prevede, la art. 7, obligativitatea formării unor astfel de resurse umane:

Serviciile de tip familial au obligația organizării unui modul de pregătire specifică pentru persoanele sau familiile care asigură, în condițiile legii, protecția specială a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

VI. 1 Tipuri de servicii disponibile în sistemul de protecție a copilului

Serviciile de protecție a copilului desfășoară și activități de prevenire a infracționalității și informare în școli pentru copii și părinți.

Serviciile de protecție a copilului contactate în cursul evaluării noastre au menționat următoarele forme de sprijin oferit, în centre de zi sau rezidențiale, copiilor care a săvârșit o faptă penală și nu răspund penal: asistare psihologică, consiliere socială, îndrumare către terapie, asistare în relația cu școala, familia, prietenii, întocmirea actelor de identitate, reprezentarea la poliție, parchet (când copilul este chemat la audieri), asistență pentru familie, activități instructiv-educative, ateliere de creație, educație pentru sănătate, activități recreative, activități de tip after-school.

Recomandare

Inițierea și desfășurarea unor programe de formare în domeniul protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, pentru persoanele sau familiile care asigură servicii de tip familial.

Exemplu 1

DGASPC Sector 6, București Centrul de zi Pandora

Echipă formată din 2 persoane

Capacitate: 10 locuri

Număr de beneficiari: 5 (1 - măsură specializată pentru furt; 4 - comportament agresiv și furt neraportat poliției)

Proceduri de lucru Sesizarea este primită de la biroul de delincvență sau alte birouri ale DGASPC (pentru comportamente cu potențial delincvent sau comportament predelincvent), sau de la CPC. Părintele sau prietenii copiilor pot solicita serviciile centrului (dar tot prin birourile direcției). Referirea are forma unui raport de 1 pagină, iar beneficiarul vine însoțit de un asistent social. Serviciile sunt oferite și în funcție de acordul copilului. Copiii nu pot fi obligați să participe dacă nu au primit măsura supravegherii specializate. Criterii după care se ghidează în decizia de a face o recomandare pentru serviciile din centrul de zi:

- comportamente potențial delincvente plus suspiciunea sau confuzia cu sindromul ADHD,
- vârsta sub 14 ani
- copii cu risc (de ex. absenteism sau abandon școlar)

Evaluarea făcută de specialiștii centrului cuprinde:

- relațiile din familie
- comportamentul copilului în ariile cu probleme (școală, colegi, etc.)

Evaluarea inițială se face teoretic în 72 de ore, dar depinde și de programarea întâlnirilor.

Planul de recuperare are o durată de 3 - 6 - 12 luni.

Planul de recuperare este aprobat de șeful de serviciu. Se semnează un contract de servicii cu familia și cu copilul pe o perioadă determinată. Se face o reevaluare la încheierea perioadei de furnizare a serviciului. Dacă apar alte probleme se poate prelungi durata de intervenție. Se pot face modificări în planul de recuperare pe parcurs dacă situația o impune. Pentru modificări nu este nevoie de aprobarea șefului de serviciu.

Servicii

Consiliere socială, consiliere psihologică (prin psihologii din DGASPC), activități instructiv-educative, jocuri, ateliere de creație, educație pentru sănătate, activități recreative, ore de teatru (vine un instructor din afară). Au în vedere pentru viitor și organizarea unor ședințe cu părinții.

Colaborări

Centrul colaborează cu școala (pentru activități de informare) și cu părinții (dar aceștia sunt de obicei ocupați).

Rezultate

Din decembrie 2006, oficial nici un beneficiar nu a recidivat, deși de la alți copii putem afla că au mai comis fapte de delincvență.

Exemplu 2

DGASPC Dâmbovița Complex de servicii sociale, Moreni

Echipa: 2 asistenți sociali, 1 psiholog, medic colaborator

Capacitate: Centrul are 8 locuri

Număr de beneficiari: În centru sunt 8 copii cu vârste până în 18 ani, care au săvârșit fapte (furt, infracțiuni contra patrimoniului) sub 14 ani. Copiii sunt din județul Dâmbovița, dar sunt copii și din județele limitrofe.

Obiectiv: reintegrarea socială prin acces la educație, consiliere, terapie, organizarea timpului liber.

Serviciile oferite: cazare, hrană, îmbrăcăminte, consiliere psihologică, servicii medicale, petrecerea timpului liber, dezvoltarea de abilități practice (grădinărit, împletituri, colaje), continuarea studiilor (la școala din comunitate, pentru cei care nu au rămas în urmă cu mai mult de 2 ani). Vizite: copiii pot primi vizite în orice zi între orele 08:00 - 16:00, fără restricție de frecvență.

Pedepse și recompense

Echipa multidisciplinară și managerul de caz decid pedepse și recompense cu stabilirea condițiilor și a duratei și avizate de șeful de serviciu.

Pedepse: restrângerea accesului la TV, excursii sau vizite, interzicerea folosirii casetofonului personal

Recompense: evidențiere la panoul frunțașilor, evidențierea în grup, fișe de observație favorabile

Exemplu 3

DGASPC Sector 3, București Complexul de servicii pentru copilul delincvent

Complexul de servicii pentru copilul delincvent are 4 *componente de lucru*:

1. Componenta evaluare și monitorizare
2. Componenta de servicii de tip rezidențial și de zi:
Centru rezidențial ce are o capacitate de 4 locuri și în momentul de față se află 3 copii instituționalizați.
Centrul de zi pentru copilul delincvent, ce are o capacitate de 20 de locuri, dar au doar 7 copii înscriși în acest moment. Centrul de zi se adresează atât copilului delincvent, cât și celui cu comportament antisocial.
3. Componenta consiliere psihologică și consiliere juridică, acestea fiind oferite atât copilului, cât și familiei acestuia.
4. Recuperare și prevenire a delincvenței prin sport și activități recreative, Gladiatorul - program realizat cu o organizație neguvernamentală. Acest program se axează în mod special pe activități sportive monitorizate de o echipă de sportivi profesioniști, punând accentul pe performanța sportivă a copilului.

Aspecte legate de procedurile de lucru

Accesul la serviciile oferite de această instituție se realizează în baza unei decizii a Comisiei pentru Protecția Copilului sau unei hotărâri din partea instanței (pentru centru rezidențial), în baza rezoluției din partea parchetului, a cererii depuse de părinte la

centru de zi sau la serviciul Prevenire Consiliere și Sprijin pentru copil - plasament în regim de urgență pentru copiii străzii. Înscrierea copiilor în centru de zi se realizează în baza unei dispoziții oferite de către primar.

Durata serviciilor variază în funcție de tipul de infracțiune comisă de copil, astfel pentru furt copii primesc 3 luni de supraveghere și 3 de monitorizare, pentru tâlhărie 6 luni de supraveghere și 3 de monitorizare, chiar 1 an dacă nu colaborează.

Regimul: Este un centru deschis astfel încât copiii nu pot fi obligați să rămână pe toată perioada măsurii. Copiii pot ieși cu bilet de voie unde se consemnează locul unde merg și acesta este singura acoperire pentru cei din centru dacă copiii sunt din nou prinși cu diferite infracțiuni.

Cazurile în lucru

Furt calificat:	13
Tâlhărie:	2
Distrugere de bunuri:	1

Centrul de zi și consiliere:
probleme de comportament 7

Supraveghere specializată:
Furt calificat: 3
Abuz de încredere: 1

Monitorizări:
Furt calificat: 1
Distrugere de bunuri: 3
Loviri: 1

Centrul rezidențial:
Furt calificat: 3
Tâlhărie: 3
Conducere fără permis: 1

În perioada 2008-2009 s-au înregistrat mai puțini copii, dar cu un număr mai mare de fapte săvârșite, prin comparație cu anii anteriori, în care se înregistra un număr mai mare de copii delincvenți, care săvârșeau mai puține fapte.

În ultimul timp au apărut mai multe cazuri pe consum de droguri.

Au avut 6 cazuri de recidivă în ultima perioadă de activitate.

VI. 2 Tipuri de intervenții care sunt asigurate de alte autorități (altele decât cele de protecție a copilului) pentru protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

Poliția

Poliția desfășoară acțiuni de prevenire, informare și educație.

Exemplu

Poliția Sector 6, București

Programe de prevenire:

Siguranța în școală și Security marketing - programe în cadrul cărora, săptămânal, în toate unitățile de învățământ au loc sesiuni de informare privind delincvența, consumul de droguri și alcool, absenteismul și abandonul școlar. Aceste programe, au avut ca rezultat scăderea abandonului școlar în ultimii 3 ani.

Pentru fapte mai puțin grave (ex. scuipă, scoate limba, mănâncă semințe în oră - până la absenteism și abandon școlar), poliția poate interveni prin mediere.

Poliția poate îndruma familia și copilul către asistență psihologică pe care o oferă serviciile de protecție a copilului.

Pentru contravenții (ex. faptele prevăzute în Legea 61 privind asigurarea ordinii și liniștii publice), poliția poate aplica sancțiuni. Astfel, la o primă abatere, persoana respectivă primește un avertisment și este pusă să își ia un angajament în scris, că își va îndrepta conduita. Atunci când comportamentul se repetă se aplică amenda (amenda nu are însă un efect

coercitiv, mai ales în cazul persoanelor cu venituri foarte mici).
Pentru infracțiuni poliția face dosar penal.

Școala

Școala desfășoară acțiuni de prevenire primară și informare, și poate lua măsuri pentru sancționarea comportamentelor antisociale ale elevilor.

Exemplu - programe de prevenire în școală Școala 157, București

Activități de informare și prevenire:

- program ”Să învingem bullying-ul” (prezentarea unui film, urmată de discuții)
- exerciții de comunicare pentru copii (pe stiluri de comunicare - pasiv, agresiv, asertiv)
- ședințe cu părinții (care în general nu au prea multe cunoștințe despre educația copiilor)

În cazuri de comportament infracțional, profesorii acționează progresiv:

1. discută cu copiii
2. anunță părinții (dar de regulă interesul părintelui este scăzut în astfel de cazuri)
3. uneori trimit copilul la cabinetul consilierului școlar - consilierul școlar psiholog poate lucra împreună cu învățătorul, profesorul și dirigintele care observă comportamentul copiilor

4. cheamă poliția (care discută cu părinții și face o anchetă)

Pentru un comportament agresiv, ostil, care se repetă, consilierul școlar poate organiza discuții de grup cu rol de educare a comportamentului.

În ce privește sancționarea abaterilor minorilor în școală, există un Regulament de Organizare și Funcționare a Unităților de Învățământ Preuniversitar, care funcționează ca un ghid pentru elaborarea Regulamentelor de ordine interioare, individualizate de fiecare instituție școlară în parte. Sancțiunile menționate în aceste documente sunt:

- observația individuală
- avertismentul
- scăderea notei la purtare (ca mijloc de constrângere nu are eficiență)
- muștrarea în fața consiliului profesoral
- muștrarea în fața consiliului elevilor
- muștrarea scrisă
- retragerea temporară sau definitivă a bursei
- suspendarea de la școală pe o perioadă de 1 - 3 zile (poate avea efect invers dacă nu este asociată cu implicarea elevului în alte programe/activități la care să fie obligat să participe pe timpul perioadei de suspendare)
- mutarea disciplinară la o clasă paralelă în aceeași școală sau la o altă unitate de învățământ, cu acceptul conducerii unității primitoare

Exemplu

Școala nr. 2 Sf. Andrei, Slobozia

Sanctiuni prevăzute în documentele interne:

Mustrarea scrisă se aplică, printre alte fapte, și pentru următoarele comportamente deviate:

- Jigniri și agresivitate în limbaj
- Aducerea de materiale care cultivă violența și intoleranța
- Lansarea de anunțuri false care afectează frecvența colegilor la cursuri
- Deteriorarea manualelor școlare
- Refuzul de a prezenta profesorului carnetul de elev pentru consemnarea notelor

Sanctiunea se notează în Registrul general de sanctiuni al școlii.

Scăderea cu un punct a notei la purtare și mustrarea în fața clasei / consiliului clasei / consiliului profesoral, pentru următoarele comportamente deviate:

- Repetarea comportamentelor pentru care s-a dat mustrarea
- Introducerea în școală a următoarelor obiecte: petarde, pocnitori, pistol cu bile etc
- Posesia materialelor cu caracter obscen
- Zgâriatul mobilierului sau murdăritul localului școlii
- Ținută necorespunzătoare: piercing, unghii lăcuite, machiaj, lanțuri, tricouri cu însemne nepotrivite, păr vopsit, creastă, decolteuri

Toate aceste fapte ale minorului sunt comunicate în scris

părintelui.

Sancțiunea se notează în Registrul general de sancțiuni al școlii.

Scăderea cu două puncte a notei la purtare și muștrarea în fața clasei / consiliului clasei / consiliului profesoral, pentru următoarele fapte:

- folosirea de expresii jignitoare, obscene, limbajului suburban
- agresarea fizică a colegilor sau a oricărei alte persoane din școală
- tăiatul perdelelor, afișelor, panourilor din clase și culoare
- deteriorarea mobilierului, decorului

Sancțiunea se notează în Registrul general de sancțiuni al școlii.

Toate aceste fapte ale minorului sunt comunicate direct părintelui.

Scăderea cu două puncte a notei la purtare și muștrarea scrisă, pentru următoarele fapte:

- repetarea baterilor pentru care s-a dat muștrarea în fața clasei/ consiliului clasei / consiliului profesoral
- deținerea de țigări și practicarea fumatului în incinta școlii
- participarea la jocurile de noroc în incinta școlii
- difuzarea materialelor cu caracter obscen la nivelul școlii

Scăderea cu trei puncte a notei la purtare și muștrarea scrisă, pentru următoarele fapte:

- introducerea de băuturi alcoolice în incinta școlii
- utilizarea camerelor foto sau a aparatelor de înregistrare audio-vizuale în școală

Scăderea cu patru puncte a notei la purtare și muștrarea scrisă, pentru:

- lansarea de anunțuri false cu privire la amplasarea de materiale explozibile în perimetrul școlii

Scăderea cu opt puncte a notei la purtare și muștrarea scrisă:

- introducerea de droguri în incinta școlii

Mustrarea scrisă se aplică la propunerea consiliului clasei sau a directorului de către diriginte, învățător și director și se înmânează părinților sub semnătură. Aceasta se înregistrează în catalogul clasei și se consemnează în raportul consiliului clasei, prezentat consiliului profesoral la sfârșitul semestrului.

Mutarea disciplinară la o clasă paralelă în aceeași școală sau la o altă unitate de învățământ, cu acceptul conducerii unității primitoare și însoțită de scăderea notei la purtare - a fost introdusă pentru:

- distrugerea de cataloage, foi matricole
- modificarea notelor în catalog.

Toate aceste fapte ale minorului sunt comunicate în scris părintelui.

Nota la purtare va fi scăzută cu câte un punct la fiecare 10 absențe nejustificate pe semestru sau 10% din numărul de ore pe semestru la o disciplină.

Elevii vinovați de deteriorarea bunurilor din școală plătesc toate lucrările legate de reparații.

Anularea sancțiunilor cu muștrarea, retragerea temporară sau definitivă a bursei, eliminarea de la cursuri pe o perioadă de 3-5 zile, este decisă de acela care a dispus-o, atunci când pe o perioadă de cel puțin 8 săptămâni de școală până la încheierea semestrului, minorul dă dovadă de un comportament ireproșabil.

Recomandare

Trebuie găsite și implementate la nivelul sistemului de învățământ mijloace de cointeresare pentru studiu, metode de educație moderne, interactive, tehnici de lucru în grup, activități sportive, culturale. Trebuie dezvoltate programele de educație de după amiază sub supraveghere. Toate acestea au rolul de a reduce oportunitățile pentru dezvoltarea la copii a unui comportament de tip infracțional.

VII. Rolul familiei în asigurarea protecției copiilor care au săvârșit fapte de natură penală și nu răspund penal

Strategia națională în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008 - 2013 (adoptată prin Hotărârea Nr. 860 din 13 august 2008) *subliniază rolul primordial al părinților și al familiei în creșterea, îngrijirea și educarea copilului și faptul că eforturile societății trebuie îndreptate în direcția întăririi și susținerii familiei în asumarea responsabilităților față de copil. Totodată, se recunoaște faptul că responsabilizarea familiei în spiritul noului pachet legislativ în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului nu se poate realiza fără o abordare sistemică a problemelor cu care se confruntă copiii și familiile acestora. Astfel, resursele pentru depășirea unor situații dificile trebuie căutate pe rând în familia extinsă, rețeaua socială a familiei (de exemplu: prieteni, vecini, persoane apropiate), profesioniștii care intervin la un moment dat în viața copilului (de exemplu: medic de familie, educator, preot), comunitatea, prin intervenția structurilor consultative, autorităților locale și serviciilor sociale primare, de prevenire și, în ultimă instanță, în intervenția specializată.*

Specialiștii consultați în cursul evaluării noastre au indicat, printre sursele principale ale comportamentelor de tip infracțional, și disfuncționalități ale familiei:

- Familiile care oferă modele negative, formează inadecvat copiii și nu asigură un mediu favorabil dezvoltării copiilor
- Părinții care victimizează copilul, nu supraveghează eficient copilul, nu stabilesc reguli, nu dau responsabilități copilului în casă, nu consideră că

educația școlară este importantă, sau au un stil parental indulgent

- Părinții plecați în străinătate sau care lucrează și nu au timp pentru copii, familiile monoparentale, divorțul părinților (poate determina furie în condițiile în care copiii nu sunt în stare să își gestioneze emoțiile)
- Părinții indiferenți - copiii nu se simt iubiți

Din experiența cadrelor didactice cu care am discutat aflăm că părinții nu au cunoștințe prea multe despre creșterea și educarea copiilor.

Părinții sau reprezentanții legali ai copilului care are un comportament infracțional, solicită intervenția serviciilor de asistență socială uneori cu întârziere, atunci când nu mai sunt dispuși să mai facă vreun efort pentru susținerea copilului. Dificultăți în acest sens au fost menționate mai ales în familiile de plasament în care bunicii cresc un copil puber sau adolescent.

Recomandare

Dezvoltarea unor programe de informare adresate părinților și reprezentanților legali ai copilului, astfel încât aceștia să cunoască semnele unui comportament infracțional, acțiunile pe care le pot întreprinde pentru prevenirea și reducerea comportamentului infracțional al copiilor, momentul în care este necesar a solicita ajutor din partea serviciilor specializate, măsurile pe care le pot lua și intervențiile pe care le pot face serviciile specializate.

Profesioniștii care intervin în cazurile copiilor care au săvârșit fapte de natură penală și nu răspund penal constată eșecul măsurilor prin care copiii sunt încredințați spre supraveghere în

familii care nu au capacitatea de a asigura condiții bune pentru creștere, îngrijire și educare.

Mai mult, practicienii care au semnalat faptul că părinții sau reprezentanții legali ai copiilor care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal nu oferă copiilor lor condițiile necesare unei dezvoltări adecvate, în cele mai multe cazuri, nici nu pot fi obligați să facă ceva în acest sens - în cadrul legislativ existent nu sunt prevăzute clar măsuri și sancțiuni eficiente pentru părinți (în sensul creșterii responsabilității acestora în cazurile în care copilul este supus riscului de infraționalitate prin limitarea accesului la educație, abuz emoțional, etc.), iar asistența și consilierea pentru creșterea capacității părinților de a oferi un mediu favorabil pentru dezvoltarea copilului se acordă doar dacă părinții solicită sau acceptă acest tip de intervenție.

Măsurile care pot fi luate în prezent (pornind de la legislația referitoare la protecția copilului) și care îi privesc în oarecare măsură și pe părinți, sunt destinate în primul rând protejării copilului și nu se adresează specific creșterii capacității și responsabilității părinților față de îngrijirea și educarea copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

Aceste măsuri constau în:

- Decăderea din drepturile părintești (Codul Familiei prevede că dacă sănătatea sau dezvoltarea fizică a copilului este primejduită prin felul de exercitare a drepturilor părintești, prin purtare abuzivă sau prin neglijența gravă în îndeplinirea îndatoririlor de părinte, ori dacă educarea, învățătura sau pregătirea profesională a copilului nu se face în spirit de devotament față de România, instanța judecătorească, la cererea autorității tutelare, va pronunța decăderea părintelui din drepturile părintești). Pe timpul decăderii din drepturile părintești, părintele trebuie susținut (material, psiho-social,

medical) pentru a-și recăpăta drepturile.

- Obligarea părinților de a contribui la bugetul consiliului județean pe perioadă în care copilul este în îngrijirea serviciilor de tip rezidențial (de regulă - în aproximativ în 75% dintre cazuri - nu se face apel la această prevedere legală pentru că părinții sunt dispăruți sau au o situație materială dificilă).

Comisia pentru Protecția Copilului sau, după caz, instanța care a dispus plasamentul copilului va stabili, dacă este cazul, și cuantumul contribuției lunare a părinților la întreținerea acestuia, în condițiile stabilite de Codul familiei. Instanța judecătorească va stabili felul și modalitățile executării, ținând seama de împrejurări.

Poprirea se dispune de instanța de fond, din oficiu, de îndată ce hotărârea este executorie potrivit legii, pentru sumele datorate cu titlu de obligație de întreținere sau de alocație pentru copii. Executarea se face asupra salariului sau asupra altor venituri periodice cunoscute realizate de debitor.

- Separarea copilului de familia sa prin plasamentul în servicii de tip familial sau rezidențial - pe timpul măsurii plasamentului, exercițiul drepturilor părintești este suspendat, drepturile părintești fiind preluate de președintele consiliului județean

Există posibilitatea ca serviciile de asistență socială să notifice părintele sau reprezentantul legal al copilului, menționând obligațiile pe care acesta le are, faptul că s-a constatat neîndeplinirea lor, precum și măsurile care pot fi luate de instanța civilă dacă nu se îndeplinesc respectivele obligații într-un interval precizat de timp.

Alte prevederi legislative care privesc părinții includ:

- Abandonul de familie - pedepse cu închisoare sau cu amendă (în dreptul penal) pentru părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale, de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere (acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate)
- Răspunderea civilă delictuală - pentru repararea prejudiciilor materiale sau morale cauzate de minori

Recomandare

Considerăm că măsurile de protecție stabilite pentru copilul care a săvârșit fapte de natură penală și nu răspunde penal trebuie asociate cu măsuri coercitive care să oblige părinții să participe la programe specifice (formare, consiliere pentru relaționarea cu copiii, etc.) de creștere a capacității familiei de a asigura creșterea, îngrijirea și educarea copilului.

Trebuie sprijinită și familia (prin asistență materială, asistență psihologică, asistență socială, educație), pentru ca aceasta să poată dovedi că a dobândit o capacitate crescută de a îngriji corect copilul.

Educația părinților poate fi făcută de școală, serviciile de asistență socială, biserică, ONG.

VIII. Propunerile copiilor

Propunerile menționate de copii în cadrul grupurilor de discuție care au avut loc cu aceștia, aduc în discuție o serie de aspecte semnificative care pot fi sintetizate astfel:

„o persoană cu care să vorbească”

Copiii exprimă necesitatea existenței unei persoane de referință, fie în persoana părintelui, fie în persoana unui prieten, a unui educator sau a altui adult care să fie în măsură să ofere un model pozitiv, să învețe, să ocrotească și să îndrume copiii atunci când se confruntă cu situații dificile de viață.

Ca situații dificile de viață care pot genera la copii traume ce pot duce la dezvoltarea unui comportament delincent, copiii au menționat:

- sărăcia,
- foamea,
- afecțiunile psihice și retardul mintal,
- lipsa de educație și de bună creștere care se poate face în familie,
- dorința de a avea lucruri la care nu au acces altfel,
- abuzul de alcool și droguri,
- problemele din familie (violența în relațiile dintre membrii familiei, dar și exemplele negative oferite de părinți),
- modelele negative oferite de grupul de prieteni,

- abuzul din partea altor copii sau a adulților care profită de imaturitatea afectivă și intelectuală a copiilor,
- lipsa de credință în Dumnezeu și în bine.

„ar trebui să-i învețe părinții”

Copiii consideră că părinții îi pot învăța ce este bine și ce este rău.

Copiii afirmă ca eficientă, educația venită din partea părinților. Această educație este văzută și ca o datorie care copiii se așteaptă să fie îndeplinită de părinți.

De asemenea, copiii consideră că serviciile de protecție a copilului au rolul de a veghea că părinții își îndeplinesc rolul în creșterea și educarea copiilor. Astfel, spre exemplu, serviciile de protecție a copilului ar trebui să-i tragă la răspundere pe părinți dacă aceștia fură și-i învață și pe copii să fure.

„să învețe la școală”

Copiii recunosc importanța și eficiența rolului educativ al școlii. Ei dovedesc prin afirmațiile lor că sunt conștienți de asocierea dintre comportamentul delinvent și eșecul școlar, întreruperea relației cu școala și lipsa accesului la educația oferită prin sistemul de învățământ. De asemenea, copiii recunosc valoarea educativă a muncii.

Alături de părinți și școală, copiii recunosc influența educativă și protectivă a prietenilor dar și a altor instituții cum sunt centrele de protecție a copilului sau spitalele, și a unor profesioniști precum psihologul.

Aceste propuneri ale copiilor au fost preluate și dezvoltate în consultările organizate în cadrul proiectului cu reprezentanți ai instituțiilor competente, ducând la formularea unei serii de recomandări pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare și a practicii în domeniu.

Concluzii

Evaluarea realizată sugerează faptul că, atunci când săvârșesc o faptă de natură penală, copiii sub 14 ani beneficiază în foarte mică măsură de acces la serviciile de protecție a copilului.

În mare parte, această lipsă de intervenție din partea serviciilor specializate se datorează unei comunicări și colaborări reduse între instituțiile sistemului de justiție și instituțiile sistemului de protecție a copilului, precum și inexistenței unui cadru de reglementare adecvat.

Având în vedere acestea, au fost elaborate o serie de recomandări care sunt sintetizate în cele ce urmează.

1. ANPDC, în colaborare cu IGPR, Direcția de Probațiune din Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești, Ministerul Educației și Cercetării, precum și cu instituții de cercetare competente, trebuie să se implice în elaborarea și implementarea unui instrument care să permită evaluarea comportamentelor și a situațiilor cu risc de infraționalitate pentru minorii sub 14 ani.
2. Programele de prevenire a infraționalității desfășurate de diferite instituții trebuie să fie coordonate și să fie desfășurate în colaborare astfel încât activitățile să fie desfășurate cu cele mai adecvate resurse umane și de expertiză disponibile la nivelul comunității respective.
3. Este necesară convenirea unei proceduri de comunicare și colaborare între organele de urmărire penală și serviciile publice de asistență socială, care să definească precis în ce constă colaborarea și să prevadă clar obligativitatea organelor de cercetare penală de a

notifica serviciilor de protecție a copilului, fără întârziere, toate cazurile în care sunt implicați copii cu vârsta sub 14 ani.

4. Este necesar ca poliția să anunțe imediat serviciile de protecție a copilului în cazurile în care sunt implicați și minori sub 14 ani, pentru ca aceștia să beneficieze de asistență specializată cât mai din timp și pe tot parcursul procesului prin care se ajunge la stabilirea unei măsuri de protecție.
5. Judecătorul trebuie să fie integrat într-o echipă de specialiști (alături de asistent social, cadru didactic, polițist, etc.) care lucrează într-un anumit caz, astfel încât să beneficieze de informație precisă și la timp, să poată urmări un caz până la încheierea lui, să poată comunica și să se poată întâlni cu ceilalți specialiști.
6. Este util ca, în cazurile în care nu sunt implicați și majori, să fie convenite termene cât mai scurte astfel încât decizia de neîncepere a urmăririi penale să fie comunicată în timp util serviciilor de protecție a copilului.
7. Este necesară formarea specifică a personalului de specialitate care se implică în lucrul cu copiii sub 14 ani care au săvârșit fapte penale.
8. Trebuie găsite și implementate la nivelul sistemului de învățământ mijloace de cointerесare pentru studiu, metode de educație moderne, interactive, tehnici de lucru în grup, activități sportive, culturale. Trebuie dezvoltate programele de educație de după amiază sub supraveghere. Toate acestea au rolul de a reduce oportunitățile pentru dezvoltarea la copii a unui comportament de tip infracțional.
9. Trebuie desfășurate campanii de informare adresate

părinților și reprezentanților legali ai copilului, astfel încât aceștia să cunoască semnele unui comportament infracțional, acțiunile pe care le pot întreprinde pentru prevenirea și reducerea comportamentului infracțional al copiilor, momentul în care este necesar a solicita ajutor din partea serviciilor specializate, măsurile pe care le pot lua și intervențiile pe care le pot face serviciile specializate.

10. Măsurile de protecție stabilite pentru copilul care a săvârșit fapte de natură penală și nu răspunde penal trebuie asociate cu măsuri coercitive care să oblige părinții să participe la programe specifice (formare, consiliere pentru relaționarea cu copiii, etc.) de creștere a capacității familiei de a asigura creșterea, îngrijirea și educarea copilului.

Bibliografie

- LEGE nr.272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, Publicare: M.Of. nr. 557/23 iun. 2004
- Hotărârea nr. 1437/2004 privind organizarea și metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 872 din 24/09/2004
- Hotărârea nr.1.438/2004 privind organizarea și metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, Publicare: M.Of. nr. 872/24 sep.2004
- Hotărârea nr.1.439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, Publicare: M.Of. nr. 872/24 sep. 2004
- Legea nr.4 din 4 ianuarie 1953-Codul familiei, publicată în B.Of. nr. 1/4 ian. 1954 republicat, B.Of. nr. 13/18 apr. 1956
- Constituția României din 1991, Publicare: M.Of. nr. 233/21 noi. 1991, Republicare: M.Of. nr. 767/31 oct. 2003
- Codul Civil - Decret-Lege nr.1.655 din 4 decembrie 1864, publicat în M.Of. nr. 271/4 dec. 1864, modificat și republicat
- LEGE nr.15 din 21 iunie 1968 Codul Penal al României, Publica B.Of. nr. 79 - 79 bis/21 iun. 1968, Republicare B.Of. nr. 55 - 56/23 apr. 1973, M.Of. nr. 65/16 apr. 1997
- LEGE nr.29 din 12 noiembrie 1968, Codul de procedură penală, Publicare B.Of.nr.145/12 noi. 1968, B.Of. nr. 146/12 noi. 1968, Republicare: M.Of. nr. 78/30 apr. 1997

- Ordin nr. 286 din 06/07/2006, Publicat in Monitorul Oficial, Partea I nr. 656 din 28/07/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea Planului de servicii și a Normelor metodologice privind întocmirea Planului individualizat de protecție
- Regulile și Standardele Minime ale Administrării Justiției Juvenile - Regulile de la Beijing adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin rezoluția 40/33 din noiembrie 1985.
- Regulile Minime ale Națiunilor Unite referitoare la măsurile neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo) adoptate de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin rezoluția 45/110 din 16 decembrie 1990
- Ghidul Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea Delicvenței Juvenile (Ghidul de la Riyadh) a fost adoptat de Adunarea Generală prin rezoluția 45/112 din 14 decembrie 1990
- Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores
http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo5-2000.html
- Penal Code 3:1 § (39/1889, as changed by 515/2003). Retrieved 10-31-2007.
<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039.pdf>
- Penal Code Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) § 46 (changed of law 12 Jun 1987 nr. 51). Retrieved 19/7 - 2007. <http://www.lovdato.no/all/tl-19020522-010-005.html#46>
- The Children's Hearings System of the Scottish Governments official website

<http://www.scotland.gov.uk/Publications/2005/06/08120601/06300>

- Young offenders section of the UK Governments official website
http://www.direct.gov.uk/en/CrimeJusticeAndTheLaw/TheJudicialSystem/DG_4003100
- Children and the criminal justice system in Ireland, Irish Government official website
<http://www.citizensinformation.ie/categories/justice/children-and-young-offenders/children-and-the-criminal-justice-system-in-ireland>
- Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) as promulgated on 13 November 1998 (Federal Law Gazette I, p. 945, p. 3322) <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm#19>